

Hiekkalinnan asiakkaiden  
toiveet ja ajatukset päiväkodin  
kasvunkansioiden  
kehittämiseksi

LAHDEN  
AMMATTIKORKEAKOULU  
Sosiaali- ja terveysala  
Sosionomi (AMK)  
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja  
nuorisotyö  
Opinnäytetyö  
4.4.2017  
Riikka Kuosa  
Nelli-Maaria Mäkelä

Lahden ammattikorkeakoulu  
Sosionomi (AMK)

KUOSA, RIIKKA:  
MÄKELÄ, NELLI-MAARIA

Hiekkalinnan asiakkaiden toiveet ja  
ajatukset päiväkodin  
kasvunkansioiden kehittämiseksi

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 55 sivua, 5  
liitesivua

Kevät 2017

TIIVISTELMÄ

---

Opinnäytetyö tehtiin varhaiskasvatuksen alueelle, keskittyen kasvunkansioihin pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Hollolan kunnan vuoropäiväkoti Hiekkalinna.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda kasvunkansio paremmin esille varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Tavoitteena oli selvittää Hiekkalinnan asiakkaiden mielipiteitä ja toiveita kasvunkansiolle, joiden pohjalta päiväkodissa voitaisiin lähteä kehittämään kansiota eteenpäin. Tutkimus tehtiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Aineistonkeruumenetelmänä toimivat vanhemille jaettu kysely sekä kyselyn tulosten perusteella järjestetty teemahaastattelu.

Kyselylomakkeet analysoimalla saatiin selkeää tietoa siitä, minkä vanhemmat kokivat tärkeäksi kasvunkansioissa ja mitä he toivoisivat kansioihin lisää. Teemahaastattelussa käytiin läpi kyselyn tuloksia ja saatiin syvempää ymmärrystä vanhempien ajatuksista ja toiveista. Teemahaastattelun kautta mahdollistuivat myös lapsen osallisuus ja mielipiteen kuuleminen, joka lisäsi tutkimuksen arvoa merkittävästi.

Tutkimuksen tulokset paljastivat sen, että kasvunkansio on tärkeä lapsuusajan dokumentti niin lapsille kuin vanhemmillekin. Vanhemmilla on halukkuutta osallistua kansioiden kehittämiseen ja heillä on siihen myös hyviä ideoita. Vanhempien mielipiteitä ja lapsen toiveita vertailtaessa esiin tuli myös se, että eri asiat voivat olla tärkeitä lapsille ja vanhemmille. Siksi on tärkeää on kummankin asiakasryhmän ajatukset tulisivat kuulluiksi.

Opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä päiväkodin kehittäessä kasvunkansioita. Jatkotutkimusta voidaan lähteä tekemään henkilökunnan ajatuksia kartoittamalla tai uuden kasvunkansion mallin parissa.

Asiasanat: kasvunkansio, varhaiskasvatus, havainnointi, pedagoginen dokumentointi, osallisuus, laadullinen tutkimus, teemahaastattelu

Lahti University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

KUOSA, RIIKKA

MÄKELÄ, NELLI-MAARIA:

The customers' hopes and thoughts  
towards childrens' portfolios at the  
Hiekkalinna day care center

Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for Early Childhood and Youth  
Education, 55 pages, 5 pages of appendices

Spring 2017

ABSTRACT

---

This thesis is about childrens' portfolios as a tool for pedagogical documentation in early childhood education. The mandator for the research was Hiekkalinna day care center from Hollola municipality.

The purpose of this thesis is to adduce portfolios as a way of pedagogical documentation. The aim was to study the opinions and wishes the customers' of Hiekkalinna have towards childrens' portfolios, so that the staff of the day care center could proceed in developing the portfolios. First a questionnaire was given out for the parents to fill and based on the results from the questionnaire, a theme interview was held for the willing families. Qualitative research methods were used in analyzing the data.

Data analysis revealed the things that parents considered to be important and also what they would hope to see more in the portfolios. The theme interview was an opportunity to go deeper into the results of the questionnaire to get a better understanding of parents' thoughts and wishes. The theme interview enabled the participation and hearing of children, which added to the value of this study.

This research showed that children's portfolios are important documents both to children and their parents. The parents are willing to participate in improving the portfolios and they have some feasible ideas as well. When comparing the data from parents and their children, it was noted that different things can be important for these two groups. That is why it's important to hear from both of them.

The results of this study can be implemented at Hiekkalinna as they proceed in developing the portfolios. Further studies could be made by studying the thoughts of the caretakers on this issue, or by developing a new model for the portfolios.

Key words: childrens' portfolios, early childhood education, pedagogical documentation, participation, qualitative research, theme interview

## SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TARKOITUS, TAVOITE JA TOIMEKSIANTAJA	3
2.1	Tarkoitus ja tavoite	3
2.2	Toimeksiantaja	3
2.3	Tiedonhaun menetelmät	4
3	KASVUNKANSIO	6
4	HAVAINNOINTI	8
4.1	Yksilöhavainnointi	9
4.2	Ryhmähavainnointi	10
4.3	Havainnoinnin hyödyntäminen	10
5	PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI	12
5.1	Yleisiä dokumentointimenetelmiä	13
5.2	Esimerkkejä pedagogisen dokumentoinnin toteutumisesta	14
5.2.1	Case-tutkimus Helsingissä	14
5.2.2	Pedagoginen dokumentointi ruotsalaisessa päiväkodissa	15
6	LAPSEN OSALLISUUS JA KUULEMINEN	17
6.1	Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa	17
6.2	Lapsen kuuleminen	19
6.3	Päiväkodin työntekijän rooli lasten osallisuudessa	21
7	VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ	23
7.1	Kasvatuskumppanuuden periaatteet	23
7.2	Tehtävä yhteistyö	25
7.3	Yhteistyötä hankaloittavat tekijät	26
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
8.1	Tutkimuskysymykset	28
8.2	Aineiston keruu ja käsittely	30
8.3	Teemahaastattelu	39
8.3.1	Vanhempien osuus haastattelussa	40
8.3.2	Lasten osuus haastattelussa	41
8.4	Aineiston analyysi	41

9	TUTKIMUKSEN TULOKSET	43
9.1	Kasvunkansion konkreettinen toteuttaminen	43
9.2	Osallisuus ja yhteistyö kasvunkansion teossa	44
9.3	Pedagoginen dokumentointi kasvunkansiossa	45
10	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	48
10.1	Johtopäätökset tutkimuksen tuloksista	49
10.2	Eettisyys ja luotettavuus	50
10.3	Opinnäytetyön hyödynnettävyys	51
10.4	Jatkokehittämissuhteet	52
	LÄHTEET	53
	LIITTEET	56

## 1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä käsitellään varhaiskasvatuksen asiakkaiden eli lapsen ja hänen vanhempiensa toiveita päiväkodin kasvunkansioiden sisällöstä. Työn toimeksiantaja ja tutkimuksen kohde on Hollolassa sijaitseva Hiekkalinnan vuoropäiväkoti. Opinnäytetyön aihe on noussut päiväkodin henkilökunnan keskeltä, kun huomattiin kasvunkansioiden kaipaavan jonkinlaista uudistusta. Hollola kunta on julkaisemassa keväällä 2017 uuden varhaiskasvatussuunnitelman, joten päiväkodilla on otollinen hetki pysähtyä arvioimaan aiempaa toimintaa ja kehittämään sitä eteenpäin vastaamaan uuden varhaiskasvatussuunnitelman vaatimuksia.

Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa on otettava huomioon lapsen mielipide sekä hänen toiveensa. Samoin laki edellyttää että vanhemmille tulee antaa mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 7b§.)

Opinnäytetyön kautta olemme pyrkineet mahdollistamaan sen, että perheet saisivat äänensä kuuluviin ja kasvunkansioita voitaisiin lähteä kehittämään lain edellyttämällä tavalla asiakkaiden toiveet huomioon ottaen. Hollolan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2014 mainitsee tavoitteekseen lasten hyvinvoinnin tukemisen, johon pyritään muun muassa lisäämällä lapsen sekä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Hollolassa kasvatuskumppanuus perustuu neljään periaatteeseen: kuulemiseen, kunnioitukseen, dialogiin ja luottamukseen. (Hollolan kunta 2014, 2 & 5.) Tämä opinnäytetyö pyrkii osaltaan tukemaan lasten ja vanhempien osallisuutta ottaen heidät mukaan kasvunkansioiden kehittämisprosessiin. Dialogisuuden periaatteita noudattaen tutkimusta tehtäessä on pyritty antamaan tilaa erilaisille mielipiteille ja kokemuksille, jotta jokaisen asiakkaan ajatuksille olisi mahdollisuus tulla esille ja huomioon otetuiksi.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa päiväkodille parempaa ymmärrystä siitä, mitä sen asiakkaat ajattelevat kasvunkansioista ja millaisia uudistuksia he mahdollisesti toivovat. Opinnäytetyö on kehitystyö, jota

lähdettiin suorittamaan laadullisen tutkimuksen menetelmin. Tutkimuksen ensimmäisessä osassa suoritettiin kyselytutkimus vanhemmille, jonka tulosten perusteella järjestettiin teemahaastattelutilaisuus halukkaille perheille. Haastattelun kautta pyrittiin osallistamaan myös lapset kasvunkansioiden arviointiin ja kehittämiseen. Tutkimus on Hollolan kuntastrategian mukainen, sillä kuntastategian tavoitteeseen hyvinvoivista kuntalaisista ja toimivista peruspalveluista pyritään pääsemään muun muassa toimivien ja osallistavien palveluiden kautta. Opinnäytetyö on osaltaan mahdollistamassa Hollolan kunnan varhaiskasvatuksen palvelumuotoilua, jossa asiakkaat pääsevät mukaan palvelusuunnitteluun. (Hollolan kunta 2015, 4-7.)

Hiekkalinnan vuoropäiväkodissa kasvunkansion tarkoituksena on olla toimintamuoto, jonka avulla lapsen kasvu ja kehitys tulevat näkyville. Kasvunkansion sisällössä näkyy erilaisia painotuksia riippuen siitä, minkä ikäinen lapsi on. Kasvunkansion voi sisältää valokuvia, aikuisten tekemiä havaintoja lapsesta sekä hänen leikeistään, sen hetkisiä lempilauluja ja loruja, sekä kertomuksia lapsen ensimmäisen päiväkotipäivän sujumisesta. Hiekkalinnassa kasvunkansion tavoitteena on tehdä kansiosta lapsen näköinen ja lapsi saa olla osallisena toteuttamassa sitä. (Hiekkalinnan vuoropäiväkoti 2016.)

Esiymmärryksen lisäämiseksi kysimme Hiekkalinnan päiväkodin henkilökunnalta heidän ajatuksiaan kasvunkansioista. Henkilökunta haluaisi kansioissa olevan lasten huolella tekemiä ja yhdessä kansioon valittuja taideteoksia, valokuvia, vuosittain toistuvia osuuksia (esimerkiksi käden kuvat tai mitat), lasten haastatteluja sekä sadutusta. Vuosi- ja kuukausikoonnit tehdystä toiminnasta ovat henkilökunnan mielestä hyviä ja ne tuovat selkeästi esiin menneet puuhut ja tapahtumat, mutta tähän kaivattaisiin uutta toteutustapaa, jotain minkä kautta lapsi itse tulisi paremmin näkyviin. Lisäksi yhtenäinen linja kansioiden suhteen, looginen aikajärjestys, selaamista kestävät muovitaskut, kansioiden sähköistäminen ja kasvunkansioille nimetty vastuhenkilö olivat henkilökunnalta nousseita kehitysideoita tai toiveita. Kasvattajien mielestä lapsen ja kodin osallisuutta kasvunkansioon voisi lisätä tulevaisuudessa.

## 2 TARKOITUS, TAVOITE JA TOIMEKSIANTAJA

Tässä kappaleessa kerromme tarkemmin opinnäytetyömme tarkoituksesta, tavoitteesta sekä toimeksiantajasta. Lisäksi olemme koonneet alle katsauksen opinnäytetyön teoriaosioon liittyneestä tiedonhausta ja sen menetelmistä.

### 2.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda kasvunkansio paremmin esille varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin välineenä.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Hiekkalinnan asiakkaiden mielipiteitä ja toiveita kasvunkansiolle, joiden pohjalta päiväkodissa voidaan lähteä kehittämään kansiota eteenpäin. Opinnäytetyön tutkimus rajautuu Hiekkalinnan vuoropäiväkodin asiakkaiden piiriin, sillä kyseiseen päiväkotiin ei ole aiemmin tehty vastaavanlaista tutkimusta. Ajatus kasvunkansioiden kehittämisen tarpeellisuudesta ja ajankohtaisuudesta nousi esille Hiekkalinnan työntekijöiden keskukselta. Tavoitteena on saada kerättyä tärkeää tietoa vanhempien ja lasten odotuksista kasvunkansioihin liittyen. Tätä tietoa kasvustushenkilöstö voi käyttää suunnitellessaan kasvunkansion sisältöjä.

Opinnäytetyössä kohderyhmä rajautui Hiekkalinnan päiväkodissa isojen alueeseen, jonne jaoinme kyselyn sillä hetkellä hoidossa olevien lasten perheille. Isojen alue rajautui kohderyhmäksi siitä syystä, että näillä hieman vanhempien lasten perheillä on todennäköisesti jo hieman pidempi kokemus kasvunkansioiden käytöstä ja näin ollen näkemyksiä jotka hyödyttävät tutkimuksen tekoa.

### 2.2 Toimeksiantaja

Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Hollolan varhaiskasvatuspalvelut, Hiekkalinnan vuoropäiväkoti. Hiekkalinnan vuoropäiväkoti sijaitsee Hollolan kuntakeskuksessa. Päiväkoti tarjoaa vuorohoitoa Hollolan, Hämeenkosken sekä viikonloppuisin myös Kärkölän vuorohoitoa



tarvitseville lapsille. Päiväkodissa on kaksi aluetta: pienten alue noin 1-3-vuotiaille, jossa toimii kaksi ryhmää, sekä isojen alue, jossa on neljä ryhmää noin 3-6-vuotiaille lapsille. Yksi isojen alueen ryhmistä on Hollolan ainut päiväkodissa toimiva esiopetusryhmä. Lisäksi päiväkodissa sijaitsee perhepäivähoidon vararyhmä Kotipesä, jossa perhepäivähoidon lapset ovat hoidossa silloin, kun perhepäivähoitaja on estynyt työskentelemään esimerkiksi sairauden vuoksi. Päiväkodissa on yhteensä 30 kasvatushenkilöstöön kuuluvaa henkilöä, jotka ovat lastentarhanopettajia, sosionomeja, lastenohjaajia, lähihoitajia, päivähoitajia tai laitospulaisia. Lapsia päiväkodissa on tutkimuksen teon aikaan yhteensä 85.

Opinnäytetyön aihetta mietittiin yhdessä syksyllä 2016 päiväkodin varhaiskasvatuksen lähiesimiehen kanssa. Opinnäytetyö suuntautui päiväkodin asiakkaisiin, tutkimuksen pääpainon ollessa vanhemmissa, mutta myös lasten ääni haluttiin ottaa huomioon. Opinnäytetyön kohderyhmä rajautui työssämme yli 3-vuotiaiden ryhmiin, joissa on yhteensä 51 perhettä.

### 2.3 Tiedonhaun menetelmät

Aineistoa opinnäytetyöhön haimme suoraan kirjastoista, yliopistojen kotisivujen kautta sekä ennen kaikkea sähköisten tietokantojen kautta. Käyttämiämme tietokantoja olivat muun muassa MastoFinna, Google Scholar, Melinda, DiVA (Digitala Vetenskapliga Arkivet) sekä SAGE Journals. Käyttämiämme hakusanoja olivat varhaiskasvatus, havainnointi, dokumentointi, pedagoginen dokumentointi, osallisuus, kasvatuskumppanuus, kasvunkansio, kasvukansio ja portfolio sekä näiden termien englanninkieliset vastineet. Saimme apua tiedonhakuun sekä hakusanojen valitsemiseen Lahden ammattikorkeakoulun kirjastopalveluiden informaatikolta (25.1.2017).

Tiedonhaussa kiinnitimme huomiota lähteiden tuoreuteen sekä lähdekriittisyyteen. Pääsääntöisesti pyrimme löytämään lähteiksi tutkimustietoa pro gradujen, väitöskirjojen sekä vertaisarvioitujen artikkelien ja kokoomateosten muodossa. Lisäksi käytimme

varhaiskasvatusalan tuoreempaa painettua kirjallisuutta, jonka luokittelimme luotettavaksi lähteeksi esimerkiksi varhaiskasvatuksen havainnointiin ja kasvatuskumppanuuteen liittyen. Opetushallituksen internetsivut olivat yksi tärkeä lähde työssämme, näin saimme riittävän tuoretta tietoa uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Lisäksi hyödynsimme Hollolan kunnan jo olemassa olevaa materiaalia varhaiskasvatussuunnitelmasta, joskaan uutta vuoden 2017 suunnitelmaa ei ole vielä julkaistu opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä.

### 3 KASVUNKANSIO

Lapsen kasvunkansion toinen nimitys voisi olla portfolio, jonka latinankielinen alkuperäissana tarkoittaaakin kannettavia tai kuljetettavia lehtiä tai paperisivuja. Portfolio kokoaa yhteen näyttöä tekijänsä tai omistajansa tiedoista, taidoista ja luonteesta. Se on monipuolisesti sekä kokoelma, prosessi, väline ja tuotos, joka laajenee ajan mittaan porfoliota täydennettäessä. Portfolio voi sisältää monenlaisia dokumentteja, kuten kirjoitusta, valokuvia, videokuvaa, arviointeja, todistuksia ja konkreettisia tuotoksia. (Niikko 2001, 12-13.) Kola-Torvinen lainaa Pollaria (1994), jonka mukaan portfolion sisältö vaihtelee ajasta, tarkoituksesta ja arvioitsijasta riippuen. Hyvä portfolio tuo esiin lapsen itsearvioinnin ja kuvailee tämän yksilöllisiä vahvuuksia. Kankaanrannan (1998) mukaan portfolion sisällöt kuvaavat samalla myös päiväkodin toimintaa. Mukana voi olla kertomuksia päiväkodin retkistä tai vietetyistä juhlista, jolloin yleensä kuvaillaan miksi juhlia vietettiin ja millaista juhlassa oli. (Kola-Torvinen 2005, 22.)

Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan -teoksessa Helena Lindqvist kertoo Aitolan päiväkodin kasvunkansion käytänteistä. Lapsi tuo hoidon aloittaessa itselleen mukanaan kansion.

Kasvunkansiosta on varattu ensimmäinen sivu ohjeille, kuinka kansiota täytetään, kuten sille että lapsen kertomat jutut kirjataan sitaatein. Isommat lapset tuottavat enemmän kansion sisältöä ja se on enempi heidän näköistään, kun taas pienten kansiossa näkyy vielä aikuisen kädenjälki. Aitolassa kasvunkansiot sisältävät esimerkiksi valokuvia lapsesta, lapsen kädentöitä kuten askarteluja, piirustuksia, maalauksia ja sadutuksia, sekä kirjauksia erilaisista tilanteista ja asioista. Kirjaukset ovat esimerkiksi mitä lapsi on sanonut pienryhmässä tai leikissä. (Karlsson & Karimäki 2012, 327.)

Kasvunkansiota on tarkoitus tehdä yhdessä lasten kanssa Aitolan päiväkodissa. Päiväkodin pienimmätkin lapset osallistuvat kansion tekoon yhdessä aikuisen kanssa esimerkiksi liimaamalla valokuvia samalla kun he juttelevat kuvista. Isommat lapset valitsevat itse työt ja valokuvat jotka kansion laitetaan. Lapset myös itse kertovat mitä kuviin kirjoitetaan,

tämän tekee tarvittaessa aikuinen. Aitolassa kansiot ovat sijoitettu niin, että lapsi saa itse kansion ja hänellä on yksinoikeus kansion käyttöön. Muiden tulee pyytää lupa kansion katsomiseen. (Karlsson & Karimäki 2012, 327.)

Kasvunkansiota katsellessa lapsi voi palata ajassa taaksepäin yhdessä hoitajien, vanhempien tai muiden hoitolasten kanssa. Lapset tykkäävät katsoa vanhoja valokuvia, joissa he ovat vielä pieniä. Samalla he haluavat tietää asioita itsestään, mitä he ovat tuolloin tehneet tai puhuneet. Lapsi voi palata menneeseen vielä vuosienkin päästä, kun hän selaa kasvunkansiotaan. Kasvunkansion avulla niin vanhemmat kuin hoitajat voivat seurata lapsen taitojen kehittymistä esimerkiksi kädentaitojen ja kielellisen kehityksen osalta. Kasvunkansio on kehittynyt Aitolassa vuosien varrella havaintojen myötä. Ensimmäisenä vuotena he kirjasivat ylös vain lapsen kertomia asioita, mutta huomasivat että olisi tärkeä kirjata myös muutamia sanoin mitä esimerkiksi valokuvassa tapahtuu. Myös valokuvaus koki kehitystä vuosien varrella. Hoitajat huomasivat yksittäisen valokuvan kertovan vain pienen hetken esimerkiksi lapsen leikistä. Myöhemmin hoitajat ottivat kuvasarjoja leikistä. Useamman kuvan sarjasta hoitajat saivat arvokasta tietoa esimerkiksi leikin kautta opitusta pukemisesta. (Karlsson & Karimäki 2012, 327-329.)

#### 4 HAVAINNOINTI

Lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa kaiken lasten kanssa tehtävän toiminnan tulisi perustua havainnoinnista saatuihin tietoihin lapsista. Havainnointi on aistinvaraista havainnointia, jolla pyritään keräämään tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä, käyttäytymisestä, mielenkiinnon kohteista, kokemuksista, oppimisesta sekä mahdollisista kehityksen pulmista. (Koivunen & Lehtinen 2016, 15-16.)

Opetushallituksen laatima Varhaiskasvatussuunitelman perusteet 2016 kuvailee pedagogisen toiminnan suunnittelua seuraavasti: "Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden." (Opetushallitus 2016, 36.) Havainnoinnin tulisi olla kaiken pedagogisen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin perusta. Havainnoimalla lapsia kasvattaja voi kerryttää tietoa, miten toimia yksittäisen lapsen sekä lapsiryhmän kanssa niin, että toiminta tukee lasten hyvinvointia. (Koivunen & Lehtinen 2016, 16.)

Kasvattajan olisi hyvä omaksua havainnoiva työote, jolloin havainnointien teko on jatkuva osa työtä ja havainnot kertyy niin lapsista, koko ryhmästä kuin toimintaympäristöistäkin. Havainnointi on osa varhaiskasvattajan perustehtävää ja kasvattajan tulee ymmärtää havainnoinnin peruseriaatteen, jotta hän kykenee jatkuvasti kerryttämään riittävästi dokumentoitavia havainnointituloksia. Lapsia seuratessaan kasvattaja pyrkii jatkuvasti havaitsemaan enemmän, ymmärtämään paremmin, tulkitsemaan näkemäänsä sekä toimimaan näiden tulkintojen pohjalta paremmin lapsen tarpeisiin vastaten. Etenkin kiireen keskellä havainnointiin sekä dokumentointiin perustuvat arviot ja ratkaisut ovat tärkeitä, jotta kasvattaja turvaisi tähän tietoon epäluotettavien olettamusten tai uskomusten sijaan. (Koivunen & Lehtinen 2016, 18-19.)

Havainnoitaessa kerättyä tietoa verrataan teoretietoon lasten kasvusta ja kehityksestä. Varhaiskasvattaja voi päättää keskittyä seuraamaan jotain tiettyä asiaa, esimerkiksi jotakin kehityksen osa-aluetta, tai hän voi seurata tilannetta kokonaisvaltaisesti ja tehdä havaintoja laajemmin. Lasten kehityksestä voidaan keskittyä havainnoimaan esimerkiksi tunne-elämän taitoja, motorista kehitystä, leikkitaitoja tai vuorovaikutussuhteita. Havainnoinnin menetelmiä ja havainnointitilanteita on hyvä miettiä niin, että kasvattaja voisi saada mahdollisimman laaja-alaisen käsityksen havainnoinnin kohteena olevasta lapsesta. Kasvattajan on hyvä kirjata havainnointituloksensa ylös, jotta ne voitaisiin ottaa esille myös tiimin kanssa ja näin huomioida myös toiminnan suunnittelussa. (Koivunen & Lehtinen 2016, 19-20.)

#### 4.1 Yksilöhavainnointi

Kasvattaja havainnoi lapsia päivittäin erilaisissa ohjatuissa tai vapaan leikin tilanteissa. Tarkimmat havainnointitulokset saadaan kuitenkin silloin, kun kasvattajan ei tarvitse ohjata toimintaa, vaan hän saa keskittyä kokonaan lapsen havainnointiin. Lapsihavainnoinnin lähtökohdaksi tulisi olla kasvattajan halu oppia ymmärtämään havainnoinnin kohteena olevaa lasta. Objektivisen havainnointituloksen saamiseksi kasvattajan tulisi pyrkiä unohtamaan omat ennakkokuvat lapsesta, jotta mielikuvat eivät liiaksi ohjaisi havaintojen tekoa. Pahimmillaan ennakkokäsitykset vääristävät havainnointituloksia ja lapsi voi jopa jäädä ilman tarvitsemaansa tukea. (Koivunen 2009, 24-25.) Havainnoinnin erilaisia muotoja ovat muun muassa lasten kertomukset eli narratiivit, liikunnassa käytetyt tarkistuslistat, testit sekä arviointiasteikot, videot ja äänitallenteet, lapsen piirrokset ja kuviot. Lapsen edistymistä esimerkiksi motorisissa taidoissa voi havainnoida tuokiokohtaisesti, kuten vaikkapa jonkin teeman mukaan suunnitellussa liikuntatuokiossa. (Sääkslahti 2015, 208.)

Yksilöhavainnointia tarvitaan erityisesti silloin, kun jokin asia lapsen kehityksessä herättää kasvattajien huolen ja kun pohditaan millaista tukea kukin yksilö tarvitsee. Yksilöä havainnoitaessa tehtävään kannattaa varata

reilusti aikaa ja havainnoijalle tulee antaa mahdollisuus vain havainnoida ja kirjata ylös tekemiään huomioita. Keskittyessään vain yhteen lapseen, havainnoija saa paremman käsityksen lapsen kehityksen osa-alueista, tämän vahvuuksista, kiinnostuksen kohteista, taidoista sekä vaikeuksista. Kun ymmärrys lasta kohtaan lisääntyy, myös lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus voi kehittyä ja lapsen kasvulle asetettuja tavoitteita on helpompaa lähteä edistämään. (Koivunen 2009, 25.)

#### 4.2 Ryhmähavainnointi

Ryhmähavainnointia tehtäessä voidaan saada selville asioita ryhmän sisäisistä sosiaalisista suhteista, ryhmän toimivuudesta, ryhmädynamiikasta ja siihen liittyvistä tekijöistä, sekä ryhmän laadusta. Havainnoinnin tuloksia hyödynnetään yleensä toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Ryhmähavainnointi voi antaa kasvattajalle tietoa oppimisympäristön vaikutuksesta ryhmään, eri pedagogisten menetelmien toimivuudesta, aikuisten vaikutuksesta, sekä sosiaalisten suhteiden ja ryhmädynamiikan tekijöiden vaikutuksesta ryhmän sisällä. (Koivunen 2009, 27.)

#### 4.3 Havainnoinnin hyödyntäminen

Rintakorpi huomasi tutkimuksessaan, että niissä ryhmissä joissa havainnoidaan ja dokumentoidaan paljon, pidetään myös fyysisen oppimisympäristön merkitystä tärkeänä. Samoin ryhmien varhaiskasvattajat selvästi pohtivat lapsille ominaisen uteliaisuuden ja tutkimisen tukemista. Kyseisissä ryhmissä hyödynnetään paljon pienryhmätoimintaa sekä tehdään retkiä ja tutkitaan lähiympäristöä. Rintakorpi havaitsi myös että ryhmissä osataan käyttää erilaisia pedagogisia materiaaleja pohditusti ja hyvin. Samoin lasten osallisuus toiminnan suunnitteluun sekä toteutukseen on jokseenkin tärkeää, henkilökunta esimerkiksi kehittää projekteja yhdessä lasten kanssa ja lapset saavat olla mukana suunnittelemassa yhteistä toimintaa. Muita ryhmissä tärkeiksi koettuja asioita olivat lasten luovuus ja itseilmaisu,

draama, roolileikit sekä liikunnallinen aktiivisuus. Työ kyseisissä yksiköissä on mielletty tehokkaaksi, suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi. (Rintakorpi 2010, 35-38.)

Yksilötasolla havainnoinnin tuloksia voidaan tuoda keskusteluihin vanhempien kanssa, kun mietitään millaista yksilöllistä tukea lapsi kehitykselleen tarvitsee. Huolen noustessa myös erityislastentarhanopettaja tai muu vastaava asiantuntija voi havainnoida lasta, jonka jälkeen vanhempien kanssa voidaan määritellä erityisen tuen tarpeita tai mahdollisia jatkotutkimuksia lapselle. Havainnot ovat tärkeää lisätietoa, kun keskustellaan lapsen kehityksestä ja haasteista vanhempien kanssa, sillä havainnoinnin tarjoamien esimerkkien avulla voidaan lapsen tilannetta kuvata konkreettisemmin ja ymmärrettävämmin. Samalla havainnointi toimii myös toiseen suuntaan, kun vanhemmat voivat kertoa kasvattajille lisätietoja lapsestaan, hänen toiminnastaan ja kiinnostuksen kohteistaan päiväkodin ulkopuolella. Keskustelut saattavat tarjota paljon tietoa, jota voidaan hyödyntää lapsen kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa niin päiväkodissa kuin kotonakin. (Koivunen 2009, 27-28.) On kuitenkin huomattu, että vaikka varhaiskasvattaja sanoisi havainnoivansa ja dokumentoivansa paljon, hänen käytännön tekonsa eivät välttämättä tue tätä väittämää. Toiminta saattaakin käytännössä olla hyvin aikuislähtöistä ja ennalta strukturoitua. Varhaiskasvattajilla on kyllä aikomuksia muuttaa ryhmien toimintaa lapsilähtöisempään suuntaan, mutta havainnointien hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa ei ole välttämättä vielä kaikkien ryhmien arkipäivää. (Rintakorpi 2010, 42-43.)



## 5 PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI

Dokumentointi on todellisuuden tarkkaa kuvailua säilytettävään muotoon, esimerkiksi asioiden kirjaamista paperille tai tilanteiden videokuvaamista. Dokumentointia tehdään havainnoinnin pohjalta ja tietoja on hyvä kirjata ylös välittömästi havainnointihetkissä, jotta mikään oleellinen asia ei pääsisi unohtumaan. (Koivunen & Lehtinen 2016, 77-78.) Pedagoginen dokumentointi on työkalu, jonka avulla pyritään ymmärtämään arjen pedagogisia käytänteitä. Dokumentoinnin tarkoituksena on tuoda pedagogiset teot ja tapahtumat näkyviksi, jolloin toimintaa voidaan myös arvioida. Korkealaatuisilla dokumenteilla on voima muuttaa asioita, ne voivat jopa "pakottaa" ihmiset muutoksen tielle. (Rintakorpi, Lipponen & Reunamo 2014, 1-2.) Pedagogista dokumentointia käytetään varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteutuksen, arvioimisen sekä kehittämisen menetelmänä. Kyseessä on jatkuva prosessi, joka yhdistää havainnot ja dokumentit vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Tämän vuorovaikutuksen tulkinta auttaa kasvattajia muodostamaan paremman ymmärryksen päiväkodin pedagogisesta toiminnasta. Dokumentoinnin kautta myös lapset ja vanhemmat pääsevät osallisiksi toiminnan suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 37.)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla kerätään tietoa lapsen mielenkiinnon kohteista, arjesta, ajattelusta, oppimisesta, taidoista, tarpeista sekä laajemmin koko lapsiryhmän tilanteesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 37). Jokaisen lapsen henkilökohtaisia tietoja koskee salassapitovelvollisuus, joten kasvattajien tulee huolehtia siitä, että ulkopuoliset henkilöt eivät pääse käsiksi lasta koskeviin dokumentteihin. Tietosuoja on helpointa turvata käyttämällä lapsikohtaista dokumentointia, jolloin yhdessä dokumentissa on vain yhden lapsen tietoja. Jos kuitenkin dokumentointikeinoksi valitaan menetelmä, jossa myös muut lapset näkyvät ja kuuluvat, tulisi kasvattajan peittää toisia lapsia koskevat tiedot ennen dokumentin näyttämistä lapsen vanhemmille. (Koivunen & Lehtinen 2016, 81.) Dokumentoivan arvioinnin tarkoituksena on jäädä muistiin. Tallenteet voivat olla videoita, valokuvia, lapsen itse tekemää arviointia

esimerkiksi erilaisia kasvokuvia hyödyntäen, lasten omat ajatukset ylöskirjattuna sekä aikuisten havainnointiin ja arviointiin perustuvat kirjaukset. (Sääkslahti, 2015, 208.)

### 5.1 Yleisiä dokumentointimenetelmiä

Pedagogista dokumentointia voidaan suorittaa monien eri menetelmien avulla, joiden valinta tehdään tilanteiden ja tarpeiden pohjalta. Havainnointia ja dokumentointia varten on kehitetty useita valmiita lomakkeita, joita kasvattajat voivat hyödyntää, sekä usein myös soveltaa, tarpeen mukaisesti. Valmiita lomakkeita voivat olla erilaiset taulukot, otsikoidut dokumentit vapaalla kirjoitustilalla, tilakartat sekä lapsille annettavat tehtävälomakkeet. Lomakkeita voidaan täyttää sanallisesti tai havainnointitilanteessa myös erilaisten symbolien avulla, jotka myöhemmin avataan lomakkeelle tarkemmin tekstimuotoon. Tilakarttojen avulla voidaan dokumentoida esimerkiksi lasten liikkumista tilassa sekä toiminnan sujuvuutta eri kohdissa huonetta. Lapsille annettavat tehtävät ovat ennen kaikkea tarkoitettu lasten taitojen harjaannuttamiseen, mutta niiden avulla voidaan samalla seurata miten haastavista tehtävistä lapsi selviytyy. Tehtävillä voidaan kartoittaa esimerkiksi lapsen matemaattisia kykyjä tai silmän ja käden yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen tehtävälomakkeet eivät ole kuitenkaan varsinaista lasten testaamista varten, testitoimintaa harjoittavat toiset ammattilaiset kuten psykologit tai terapeutit. (Koivunen & Lehtinen 2016, 77-83.)

Videokuva on tallenne, joka esittää tilanteet autenttisinä myös niille henkilöille, jotka eivät ole olleet paikalla mukana. Videoon on helppo palata, sillä sen avulla tietyt tilanteet voidaan katsoa uudelleen läpi. Äänitallenteita taas voidaan hyödyntää erityisesti lapsen kielellisen kehityksen dokumentoinnissa. Valokuvat ovat nopeasti syntyviä dokumentteja, jotka havainnollistavat tilanteita hyvin. (Koivunen & Lehtinen 2016, 82.) Myös lapset voivat itse dokumentoida omaa arkeaan päiväkodissa. Heille voidaan antaa kamerat tai videokamerat, joilla he kuvaavat haluamiaan asioita ja tilanteita hoitopäivän aikana. (Rintakorpi

ym. 2014, 2.) Sadutus taas on menetelmä, jossa lapsi kertoo sadun tai tarinan, jonka aikuinen kirjoittaa ylös juuri niin kuin se on kuultu ja lopulta satu luetaan lapselle ääneen, jolloin hän voi halutessaan vielä muuttaa kertomustaan. Sadutus dokumentoinnin välineenä osallistaa lapsen sekä mahdollistaa lapsen äänen kuulemisen aidosti ja ilman muiden taholta tulevaa arvostelua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

## 5.2 Esimerkkejä pedagogisen dokumentoinnin toteutumisesta

Alla on kuvattu kahta pedagogiseen dokumentointiin liittyvää tutkimusta, toinen tutkimuksista on tehty Suomessa ja toinen Ruotsissa. Ensimmäisen case-tutkimuksen kautta saatiin hyödyllistä tietoa dokumentoinnin suorittamisesta yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Toinen tutkimus vertailee kahta eri dokumentointitapaa ja lapsen osallisuutta niissä.

### 5.2.1 Case-tutkimus Helsingissä

Rintakorpi, Lipponen & Reunamo tutkivat case-tapauksen avulla kodista päivähoitoon siirtyvän lapsen elämän ja kehityksen dokumentointia varhaiskasvatuksessa. Dokumentoinnissa käytettiin apuvälineenä Fan- eli viuhka-nimistä työkalua, johon sekä vanhemmat että varhaiskasvatuksen henkilökunta pääsivät kirjaamaan tietoja. Viuhkaan oli valmiiksi tehty lehden muotoisia paperisia sivuja, joille vanhemmat ja kasvattajat pääsivät lisäämään valokuvia ja tekstiä. Vanhempien ja varhaiskasvattajien käyttämät sivut olivat keskenään eri värisiä, jotta ne olisi helpompi erottaa toisistaan. Valmiit sivut päällystettiin ja liitettiin aina viuhkaan, jossa ne kulkivat lapsen mukana. Sivujen valmistus aloitettiin kotona jo kesällä, ennen lapsen päivähoiton aloitusta. Tämän tarkoituksena oli tarjota päiväkotiin hyödyllistä esitietoa lapsen elämänpiiristä ja arjesta. Päiväkodissa eri hoitajat jatkoivat tietojen kirjaamista viuhkaan. Lapset saivat käyttää omia viuhkojaan myös leikeissään, jolloin viuhkojen käyttöä leikeissä dokumentoitiin. (2014, 2-4.)

Rintakorpi ym. keräsivät tietoa vanhempien kanssa käydyistä sähköpostikeskusteluista, jotka koskivat lapsen sopeutumista

päivähoitoon, he keräsivät vanhempien kokemuksia viuhkan käytöstä yhteistyövälineenä päiväkodin kanssa, he videoivat kasvattajien haastatteluja sekä keskusteluja, tutkivat omia muistiinpanojaan ja valokuviaan, sekä keräsivät kasvattajien muistiinpanoja dokumentoinnin hyödyistä lapselle, vanhemmille sekä kasvattajille itselleen. Case-tutkimuksen tuloksissa todettiin, että dokumentoinnin työkalu "viuhka" välitti hyvin paitsi tietoja, myös lapsen tuntemuksia ja mielenkiinnon kohteita. Dokumentit auttoivat lasta jäsentämään kokemuksiaan eri ympäristöissä, mutta myös kasvattajia ymmärtämään lapsen näkökulman sekä helpottamaan tämän koti-ikävää. Vanhempien mukaan ottaminen varhaiskasvatukseen dokumentointiin lisäsi kasvatuksen reflektiivisyyttä sekä demokraattisuutta. (Rintakorpi ym. 2014, 4-6 & 9.)

### 5.2.2 Pedagoginen dokumentointi ruotsalaisessa päiväkodissa

Ruotsin varhaiskasvatussuunnitelma edellyttää lapsen osallisuutta varhaiskasvatukseen dokumentoinnissa. Osallisuuden toteuttamistapaa ei ole kuitenkaan määritelty tarkemmin, mikä aiheuttaa jonkin verran hämmennystä varhaiskasvattajien joukossa. Yksi Ruotsissa tunnettu ja paljon käytetty dokumentointitapa pohjautuu niin sanottuun Reggio Emilia -pedagogiikkaan, jossa hyödynnetään paljon valokuvia, videota sekä kirjoitettua tekstiä kasvattajan ja lapsen välisissä keskusteluissa. Toinen yleinen dokumentoinnin tapa on portfolio-työskentely, jossa lapsen portfolioon kerätään dokumentteja lapsen kasvusta ja kehityksestä. Ruotsissa näitä kahta tapaa dokumentoida on verrattu niin, että Reggio Emiliaa pidetään lasta osallistavampana mallina, kun taas portfolio-työskentelyä saatetaan tehdä enemmän aikuislähtöisesti. (Elfström Petterson 2015, 231 & 234.)

Tutkija Katarina Elfström Petterson kuvasi videolle yhdessä ruotsalaisessa päiväkodissa kahden lapsiryhmän toimintaa sekä pedagogisen dokumentoinnin näkyvyyttä ja toteutumista ryhmissä. Ensimmäisessä ryhmässä käytettiin Reggio Emilia -mallia ja tutkija kutsui ryhmää toiminnallisen dokumentoinnin ryhmäksi. Toisessa ryhmässä käytettiin

portfolioita ja tutkija kutsui ryhmää takautuvan dokumentoinnin ryhmäksi. Ensimmäisessä ryhmässä kasvattajat keskustelivat lasten kanssa tapahtumista ja tilanteista hyödyntäen tilanteista aiemmin otettuja valokuvia tai antaen lasten piirtää ja sitä kautta selittää kokemaansa. Tässä ryhmässä dokumentointi painottui lasten omiin kuvailuihin siitä, miten he olivat eri asioita kokeneet. Takautuvan dokumentoinnin ryhmässä lasten kansiomuotoon kerätyt portfoliot sisälsivät valokuvia menneistä tapahtumista sekä lasten omia piirustuksia. Valokuvat olivat aikuisten ottamia, mutta lapsia pyydettiin osallistumaan kuvatekstien laatimiseen. Lapsilta kysyttiin etupäässä “mitä kuvassa tapahtuu?” kaltaisia kysymyksiä, jolloin lapset kertoivat tilanteista. Lasten kertomaa kirjoitettiin myös heidän piirustustensa yhteyteen ja heiltä kysyttiin, haluavatko he että teksti kirjoitetaan piirustukseen vaiko erilliselle paperille joka liitetään piirustuksen oheen. (Elfström Petterson 2015, 235-236.)

Elfström Petterson huomasi että lasten osallisuuteen vaikutti paljon kasvattajan näkemys siitä, mitä asioita tulisi dokumentoida ja miten. Jos aikuisella on ennalta päätetty ajatus siitä mitä dokumentoidaan, lasten käytöstä saatetaan kontrolloida havainnointitilanteissa enemmän, kuin silloin kun vain halutaan dokumentoida lasten touhuja ilman ennalta päätettyä dokumentoinnin fokusta. Toiminnallisen dokumentoinnin ja takautuvan dokumentoinnin ryhmien välinen ero oli lopulta yllättävän pieni. Esimerkiksi toiminnallisen dokumentoinnin malli ei taannut lapsille aktiivista osallisuutta dokumentointiprosessissa, vaan paikoin lapset olivat jopa passiivisempia tässä ryhmässä. Takautuvan dokumentoinnin mallissa lapsilla huomattiin olevan aktiivisempi rooli dokumenttien muodostamisessa ja tässä tutkimuksessa portfoliomalli tuntui loppupelissä toimivammalta dokumentoinnin mallilta, kun halutaan todella osallistaa lapset dokumenttien laatimiseen. (Elfström Petterson 2015, 236 & 245.)

## 6 LAPSEN OSALLISUUS JA KUULEMINEN

Osallisuus ilmenee yhteisöissä jäsenten välisenä luottamuksena, arvostuksena ja tasavertaisuutena sekä siinä että jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisössään. (THL 2016).

Varhaiskasvatuksen käsikirjassa osallisuus kuvataan sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana sekä pyrkimyksenä ottaa jokainen ryhmän jäsen tasavertaisesti mukaan yhteisöön. Osallisuus voi olla sitä, että lapsi osallistuu johonkin valmiiseen suunnitelmaan, mutta osallisuus voi parhaimmillaan olla sitä, että lapsi voi itse vaikuttaa toimintaan ja toimintaympäristöön. Osallisuuteen liitetään usein käsite osallistaminen, joka tarkoittaa lapsen ja vanhempaan suunnattua toimintaa, jossa he tulevat osallisiksi. (Hujala & Turja 2011, 46-47.)

### 6.1 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa niin fyysisesti kuin verbaalisesti lasta itseään koskeviin asioihin. Osallisuus on myös lapsen tekemiä valintoja ja päätöksiä osallistumisen suhteen, eli lapsen tulee ottaa vastuuta toimintaan osallistumisesta. Tämä tuo lapselle myönteisiä kokemuksia osallisuudesta, jotka vahvistavat lapsen toimijuutta yhteisössä. Osallisuus on hyvä keino yhdistää lapsen ja aikuisen maailma. Lapsen osallisuuteen tähtäävä aikuinen osaa tasapainotella valtaansa kuulemalla lapsen ajatuksia, viemään heidän ideoitaan kohti toteutusta sekä mahdollistamaan lasten toiveita. (Jokimies 2013, 6-9.)

Lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan kuvata Roger Hartin laatimien osallisuuden portaiden avulla. Osallisuuden portaita on kahdeksan. Portaiden kolme alimmaista porrasta eivät vielä osallista lasta toimintaan, vaan aikuinen suunnittelee toiminnan ja ottaa lapsen siihen mukaan ja näennäisesti kuulee lapsen. Portaita ylöspäin noustessa lapsen osallisuus kasvaa. Keskivaiheilla portaita lapsella on mahdollisuus vaikuttaa aikuisten määrittelemiin asioihin. Korkeimmilla portaita lapset suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä aikuisten kanssa ja lapsi on aktiivinen aloitteiden tekijä. (Jokimies 2013, 13.) Hartin mallia on kritisoitu,

sillä malli perustuu siihen kuinka paljon lapsille tarjotaan tietoisuutta toiminnasta. Kuinka pienet lapset ja erityistä tukea tarvitsevat lapset tulevat huomioiduksi, silloin kun heidän ymmärryksensä ei vielä riitä annettuun tietoon? (Jokimies 2013, 12.)

Toinen osallisuuteen liitettävä malli on Harry Shierin osallisuuden tasomalli. Shierin tasomallissa on otettu huomioon lasten oikeuksien 12. artiklan toteutuminen. (Latva-Kyynty 2015, 12). Lasten oikeuksien artikla 12 liittyy lapsen oikeuteen omaan mielipiteeseen häntä koskevissa asioissa. Lapsen mielipide tulee ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaan. (Unicef 2017.) Shierin osallisuuden tasomallissa on viisi tasoa. Jotta tasot toteutuisivat, tulisi lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen olla osallisuuteen kannustava. Ensimmäisellä tasolla lapset tulevat kuulluksi. Toisessa tasossa lapsia kannustetaan oman mielipiteen ilmaisemiseen. Kolmannessa tasossa lasten esiin tuomat mielipiteet otetaan huomioon. Neljännessä tasossa Shierin mallin mukaan lapset ovat osallisena päätöksentekoprosessissa ja viidennessä eli viimeisessä tasossa lapset ja aikuiset ovat tasavertaisia vallan ja päätöksenteon suhteen prosessissa. (Latva-Kyynty 2015, 12.)

Shierin mallissa jokainen taso jaetaan vielä kolmeen vaiheeseen. Nämä vaiheet ovat valmius, mahdollisuus ja velvollisuus. Valmiudessa aikuisella on sekä halu että valmius toteuttaa edellisessä kappaleessa mainittuja osallisuuden tasoja. Mahdollisuus tarjoaa aikuiselle tilaisuuden pohtia omia käytäntöjä ja niiden toimivuutta lapsen osallisuuden mahdollistajana. Aikuisella on velvollisuus sitoutua osallisuuden tasojen toteutumiseen yhteisesti asetettujen vaatimusten ja velvollisuuksien mukaan. (Latva-Kyynty 2015, 12-13.)

Roosin Mitä kuuluu? -teoksessa osallisuuden tavoitteeksi on kuvattu lasten kasvattaminen aktiivisiksi ja ajatteleviksi, jotka luottavat itseensä ja ottavat toiset huomioon. Näitä taitoja lapsi ei voi oppia arjessa vain mukautumalla ja sopeutumalla aikuisten päätöksiin, vaan oppiakseen lapsen pitää saada harjoitella vastuun ottamista sekä sen kantamista. Varhaiskasvatuksessa aikuisen tulee kannustaa lasta harjoittelemaan

vastuun ottamista. Aikuisen tehtävä on varmistaa, että harjoittelu on sopivaa lapsen ikään ja valmiuksiin nähden. Rohkaisun ja ohjauksen taustalla on se tavoite, että lapsi oppisi tuomaan esiin omat ajatuksensa, havaintonsa ja mielipiteensä sekä se että lapsi oppisi tuomaan tunteensa ja toiveensa esiin. Näiden rinnalla lasta tuetaan vuorovaikutustaitojen harjoittelussa. (Roos 2016, 54.)

Kun yhteisön ilmapiiri on jokaisella tasolla vuorovaikutukseen kannustava, voidaan puhua laadukkaasta vuorovaikutuksesta. Jotta lapsi saisi aidon kokemuksen osallisuudesta, tulee aikuisen pystyä näkemään asiat lapsen näkökulmasta. Aikuisen tehtävänä on olla kannustava vuorovaikutuksen ja lapsen mielipiteiden esiin tuomisen suhteen. Päiväkotiympäristö ja toimintatavat luovat raamit lapsen toiminnalle sekä lapsuudelle. Roosin tutkimuksessa selvisi, kuinka lapsilla on vähän mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskevissa asioissa. Roos huomasi että lapset eivät tuoneet mielipiteitään esiin arkisistakaan tilanteista, joissa toimittiin aikuisjohtoisesti, esimerkiksi päiväunikäytännöissä. (Roos 2016, 55-57.)

Konkreettisesti lapsen osallisuus tulee päiväkodissa näkyväksi lapsen osallisuutta korostavien toimintojen kautta, kuten esimerkiksi sadutuksissa, pajatoiminnassa, lasten ideoista lähtevinä projekteina, lasten kokouksissa ja äänestyksissä. Pienryhmätoiminta mahdollistaa myös lapsen osallisuuden, sillä tällöin aikuisilla on parempi mahdollisuus saada jokainen lapsi kuulluksi. Lapsen osallisuutta päiväkodissa voidaan lisätä muokkaamalla päiväkotiympäristö lapsen omatoimisuuteen kannustavaksi, jotta lapsen ei tarvitse pyytää arkisia välineitä aikuiselta, vaan saa ne itse esimerkiksi hyllystä. (Irtamo 2013, 20-21.)

## 6.2 Lapsen kuuleminen

Korpin & Latvalan osallistavan vuorovaikutusmallin tutkimuksessa nousi esille seuraavia asioita lasten kuulemisesta. Tutkimuksen ensimmäisellä toiminnan suunnittelukerralla osa lapsista oli arkoja kertomaan ideoitaan ääneen, mutta osa lapsista ryhtyi heti kokeilemaan rajojaan ideoidensa suhteen; millaiset ideat menisivät aikuiselle läpi? Lasten innokkuus kertoa



omia ideoitaan ääneen loi tilanteen, jossa lapset eivät malttaneet kuunnella toistensa ideoita. Aikuisen tehtäväksi jäi varmistaa, että kaikki lapset tulisivat kuulluksi. Ensimmäisellä kerralla aikuisella meni paljon aikaa järjestyksen ylläpitämiseen, jolloin hän ei voinut taata että kaikki tulisivat kuulluksi. (Korppi & Latvala 2010, 82-83.)

Järjestyksen ylläpitäminen ja jatkuva muistuttaminen toisille annettavista puheenvuoroista häiritsi tutkimuksen mukaan lastentarhanopettajien työskentelyä sekä keskittymistä. Tämä tuli näkyväksi esimerkiksi vaikeutena keskittyä lapsen kuuntelemiseen kunnolla. Aikuinen ei taustahälinältä kuullut oikein mitä lapsi sanoi ja ohjeisti lasta väärin jatkotoimia antaessa. Tutkimuksen edetessä lastentarhanopettaja jakoi lapsille puheenvuoroja ja pyysi heitä piirtämään ideansa ylös paperille muistiin. Tämä tuntui lapsiryhmälle toimivalta keinolta ja samalla se rauhoitti turhaa hälinää, kun lapset keskittyivät piirtämiseen. (Korppi & Latvala 2010, 83.)

Tutkimuksessa tuli esiin muutaman lapsen esiin tuoma kokemus siitä, että he eivät osaa piirtää. Lastentarhanopettaja ohjeisti lasta menemään piirtämään omaan rauhaan vähän sivumpaan ja tuomaan valmiin piirustuksen hänelle. Näin lapsi sai omassa rauhassa piirtää, ilman että toiset katsoivat hänen tuotostaan. Lapsi tuli näin huomioduksi yksilöllisesti ja sai mahdollisuuden osallisuuden kokemuksesta yhdenvertaisesti toisten kanssa. Samalla lapsi sai piirroksen valmiiksi ja pääsi hänen kokemuksestaan osattomuuden tunteesta. Aikuisen onkin tärkeää olla hienovarainen ja antaa tarvittaessa riittävästi tukea kokonaisuudessaan, jotta lapsen osallisuuden kokemus kehittyisi. (Korppi & Latvala 2010, 83.)

Korpin & Latvalan tutkimuksessa selvisi, että lapset kaipaavat suunnitteluun selkeät raamit, informaation mikä on mahdollista toteuttaa ja mikä ei. Rajojen ja mahdollisuuksien asettaminen helpottaa lasten oman toiminnan suunnittelemista ja rajaa heidän ajatuksiaan. Rajat on kuitenkin hyvä perustella lapsille, esimerkiksi "tänään emme voi lähteä retkellä, koska vanhempien kanssa ei ole asiasta sovittu". Aikuinen on koko prosessin aikana vastuunkantaja. Aikuinen jakaa lapselle iän ja

kehitystason mukaista vastuuta koko prosessin aikana. Onkin tärkeää antaa lapsille vastuuta myös toteutusvaiheessa, jotta lapsen osallisuuden kokemus säilyisi. Kun lapsi saa vastuuta, tulee hänelle tunne siitä, että hän on tärkeä osa ryhmää ja aikuinen on oikeasti kuullut hänet sekä aikuinen kunnioittaa häntä. (Korppi & Latvala 2010, 85.)

Roos on kuvannut menetelmiä, joiden avulla lapsi tulee kuulluksi päiväkodissa. Hänen tutkimuksessaan käytössä olivat lasten piirrokset sekä haastattelut. Piirrosten kautta lapsilla on mahdollisuus tuoda ajatuksiaan esiin, sillä lasten voi olla vaikea löytää sanoja ajatuksille ja tunteille. Joskus lapsen on muuten vaikea puhua asioista, jolloin voi olla helpompi piirtää. Kuvia on myös helppo täydentää. (Roos 2016, 28.)  
Paljon käytössä ollut menetelmä lasten mielipiteiden esiin tuomiseen on ollut haastattelu. Niiden avulla voi kysyä lapsen mielipidettä, toiveita sekä saada tietoa lapsen kehityksestä. Muita lapsen näkökulmia esiin tuovia menetelmiä ovat sadutus, havainnointi (esimerkiksi leikin havainnointi), valokuvat arjen tilanteista, valokuvista kertominen, videointi, draama tai nukketeatteri, lauseiden täydentäminen ja väittämiin vastaaminen. (Roos 2016, 30-36.)

### 6.3 Päiväkodin työntekijän rooli lasten osallisuudessa

Aikuisen on tärkeää poissulkea omat ennakoasenteet ja -käsitykset, jotta lapselta saatu tieto pääsisi tulemaan esiin. On hyvä pohtia omia tietoisia sekä tiedostamattomia asenteita ja tapoja toimia arjen tilanteissa. Aikuisen tulee reflektoida omia toimintatapoja sekä asenteita, samalla kun hän vastavuoroisesti kuuntelee lasta. Samalla tulee pohtia miten omat ajatukset kohtaavat lasten ajatukset. Samalla kun aikuinen kuuntelee lasta, on hänellä mahdollisuus kehittyä ammatillisesti, sillä lapsen kuuleminen tarjoaa aikuiselle erilaisia näkökulmia arjen tilanteisiin. Jotta osallisuus saavutettaisiin päiväkodissa, tulee aikuisten sitoutua lapsilähtöiseen työotteeseen, arvostaa lasten näkökulmaa ja tuoda esiin lasten ajatuksia. (Korppi & Latvala 2010, 21-22.)

Hollolan kunnan omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaan esiin lapsen aktiivisuus toimijana. Aikuisilla tulee olla herkkyyttä lasten esiin tuomille näkökulmille sekä heidän kiinnostustensa kohteille. Aikuisilla tulee olla riittävästi aikaa paneutua lasten kysymysten äärelle. On aikuisten tehtävä mahdollistaa lapsille onnistumisten kokemukset ja oppimisen ilo. (Hollolan kunta 2014.)

## 7 VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan kasvatushenkilöstön ja vanhemman välistä suhdetta. Tavoitteena on yhteistyö, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista varhaiskasvatuksessa.

Kasvatuskumppanuuden pohjana on luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä kunnioitus toista kohtaan. Yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen arkiset asiat jaetaan, kannustetaan lasta yhdessä vanhempien kanssa ja tärkeää on yhdessä havainnoida ja keskustella lapsesta päivittäin. Nämä asiat tukevat lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Opetushallitus 2016, 32-33.)

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmilla on mahdollista osallistua kasvat keskusteluihin heidän lastaan koskevissa asioissa sekä yhdessä kasvatushenkilöstön kanssa laatia lapselle tämän henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa koko varhaiskasvatuksen sisältöihin sekä arviointiin, niin päivähoitoyksikössä kuin koko kunnassa. Kasvatuskumppanuus lähtee aina liikkeelle lapsen tarpeista. Tavoitteena onkin lapsen näkeminen kokonaisvaltaisesti sekä lapsen ymmärretyksi tuleminen. (Kaskela & Kekkonen 2008, 17.)

### 7.1 Kasvatuskumppanuuden periaatteet

Perheen kanssa tehtävän yhteistyön periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus sekä dialogi. Kuulemiseen vaaditaan turvallista ja myönteistä ilmapiiriä. Mikäli ilmapiiri on syyttävä, negatiivinen tai erimielinen, ei puhuja tule kuulluksi. Pienillä "oven avaajilla" keskustelussa tulee turvallinen olo, jolloin puhuja haluaa kertoa lisää. Oven avaajia ovat muun muassa "hmm, kerro lisää, haluan kuulla siitä" sekä kuulijan eleet ja ilmeet. Kuulluksi tuleminen on voimaannuttava kokemus ja tästä syystä se on yksi tärkeistä kasvatuskumppanuuden periaatteista. (Kaskela & Kekkonen 2008, 32.)

Jokainen ihminen haluaa tulla hyväksytyksi sellaisena kun on. Ihmisen arvostaminen ja hyväksyminen on kunnioittavaa työtettä parhaimmillaan. Erilaisuuden kohtaaminen tuo haasteita kunnioittavan suhteen luomisessa, on erilaisia perheitä, perhekulttuureja sekä erilaisia arvoja. Kun esimerkiksi edellä mainitut eivät kohtaa meidän omia näkemyksiämme, vaatii kunnioittaminen ihan erilaista työskentelyä kasvattajan itsensä kanssa. Kuuntelu on hyvä väline oppia ymmärtämään, hyväksymään sekä kunnioittamaan toista. Avoin ja rehellinen keskustelu luo hyvän pohjan luottamukselle. (Kaskela & Kekkonen 2008, 34.)

Kun kuulemme ja luotamme toisiimme, saamme rakennettua luottamuksen välillemme. Luottamuksen syntyminen vie aikaa, vaatii yhteisiä kohtauksia sekä vuoropuhelua. Vanhempien näkemyksen mukaan luottamuksen syntyminen vaatii hyvää ja toimivaa suhdetta lapsen ja päivähoiton henkilökunnan välillä. Luottamus rakentuu myös silloin, kun vanhemmat kokevat olevansa osallisia lapsen varhaiskasvatuksessa. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Arkiset kohtaukset ja tilanteiden jakaminen vanhempien kanssa luovat luottamusta vanhemman ja kasvatushenkilöstön välillä. Luottamuksen rakentumiseen liittyvät vahvasti myös vanhempien aikaisempi kokemus vastaavanlaisista tilanteista, esimerkiksi neuvolassa luodun suhteen vaikutus päivähoitoon. (Kaskela & Kekkonen 2008, 36.)

Dialogi tulee esiin tasavertaisessa keskustelussa, jossa molempien ihmisten tietämys ja kokemukset ovat tasavertaisia. Molemmat ovat yhtä arvokkaita tiedon jakajia. Dialogiseen keskusteluun mahtuu ihmisten erimielisyys, suorapuheisuus sekä rehellisyys. Yhdessä ajattelu on sitä, että valittu kanta voi keskustelun aikana muuttua keskustelun edetessä. (Kaskela & Kekkonen 2008, 38.)

Kasvatuskumppanuutta on erilaista, sillä päivähoiton perheet ovat erilaisia ja heidän tarpeensa eroavat toisistaan paljon. Hyvään kasvatuskumppanuuteen vaaditaan kasvattajalta tietoa erilaisista perherakenteista ja perheen arjesta. Vanhempien ja kasvatushenkilökunnan välinen vuorovaikutus kehittyy ainutlaatuisiksi.

Tähän vaikuttaa se millaiset lähtökohdat vuorovaikutukselle vanhemmilla ja kasvatushenkilöstöllä on. Myös elämänhistoria vaikuttaa kasvatuskumppanuuden syntyyn ja kehitykseen. Kasvatushenkilöstöltä vaaditaan herkkyyttä ja tietysti ammattitaitoa vuorovaikutustilanteissa työskennellessä erilaisten ihmisten ja perheiden kanssa. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 88.)

## 7.2 Tehtävä yhteistyö

Kasvatuskumppanuudessa vanhempien kanssa tehdään monenlaista yhteistyötä. Kasvatuskumppanuus on kotikasvatuksen tukemista, joka ei tarkoita sitä, että päivähoitossa noudatettaisiin jokaisen perheen omia tapoja kasvattaa ja ohjata lasta, vaan aktiivista keskustelua aiheesta. Päivähoitossa myös jaetaan kasvatusvastuuta vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat viime kädessä vastuussa lapsen kasvatuksesta, mutta päivähoitossa kasvattajan tehtävä on ottaa vastuu lapsen kasvatuksesta. Jotta vastuu lapsen kasvatuksesta on tasapuolisesti jaettava, vaatii se vuorovaikutusta vanhempien ja kasvattajien välillä sekä yhteistyötä. On tärkeää hyödyntää vanhempien tietämys omasta lapsestaan, sillä he tuntevat lapsensa parhaiten. (Koivunen 2009, 151-152.)

Vanhempien osallistavalla yhteistyöllä kasvattaja luo edellytykset yhteistyölle. Jotta voitaisiin toteuttaa osallistavaa yhteistyötä vanhempien kanssa, vaatii se kasvattajalta perheen tilanteen ymmärtämistä, kykyä nähdä millainen tapa toimia sopii kullekin perheelle, hellävaraisuutta sekä hienotunteisuutta. Kaikki vanhemmat eivät halua syvää yhteistyötä kasvattajan kanssa, vaan heille riittää arkisten asioiden jakaminen. Mutta kasvattajan on tärkeää jakaa huoli lapsen käytöksestä tai kehityksestä, vaikka vanhempi ei haluaisi yhteistyötä tehdä. (Koivunen 2009, 152.)

Vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on suuri merkitys silloin, kun lapsi aloittaa päivähoitossa sekä lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen tai päivähoitosta esikouluun. Yhteistyössä perheiden kanssa lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, johon laaditaan lapsen kehityksen mukaiset tavoitteet lapsen päivähoitovuodelle.

(Opetushallitus 2016, 33.) Lapselle ja vanhemmalle on hyvä varata aikaa tutustua päivähoitoon hoidon alkaessa. Tästä alkaa kasvatuskumppanuuden luominen. On tärkeää käydä keskustelua vanhempien kanssa lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioista, kysymyksistä ja huolista päivähoitoa kohtaa sekä toiveista. Tutustuminen lapseen päivähoiton alkaessa luo vanhemmille luottamusta kasvattajia kohtaa. (Hujala & Turja 2011, 79-81.)

### 7.3 Yhteistyötä hankaloittavat tekijät

Haastena yhteistyössä koetaan vanhemman kyvyttömyys ottaa vastaan tietoa omasta lapsestaan, usein tieto liittyy lapsen vaikeuksiin kuten kiusaamistilanteisiin. Lisäksi haasteena on koettu haastavat vanhemmat, vanhempien kiire, vanhempien stressi ja paha olo, joka purkautuu työntekijään, lapsen vanhempien erimielisyydet kasvatusasioissa, vanhempien vajavaiset taidot vuorovaikutustilanteissa sekä se, että vanhempia ei kiinnosta kuinka lapsella menee päivähoitossa. Rakenteissa olevina haasteina työntekijät kokevat sen että he eivät näe vanhempia, kiireen, monikulttuurisuuden, liian vähäisen henkilökunnan sekä hoitosuhteen päättymisen tai lapsen päiväkodin vaihdon. (Koivunen 2009, 176.)

Työntekijät kokevat haasteelliseksi vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön silloin kun vanhemman ja kasvattajan kemia ei kohtaa. Vaikeudet voivat ilmetä lapsen haku- ja tulotilanteissa keskusteluissa sekä vanhempien haluttomuutena yhteistyöhön. Haastena koetaan myös lapsen vaikeuksista puhumisen vanhempien kanssa. Perheitä joissa on paljon ongelmia voi olla haastavaa ohjata sekä yrittää löytää ratkaisuja perheiden tilanteisiin. Myös kasvattajan puutteelliset vuorovaikutustaidot vaikeuttavat kasvatuskumppanuutta. (Koivunen 2009, 176.)

Kasvattajan tekemät tulkinnat voivat olla haaste kasvatuskumppanuudelle. Kasvattajan nopeasti tekemät tulkinnat, esimerkiksi vanhemman kiinnostuksesta lastaan kohtaan, voivat hankaloittaa kasvattajan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Kasvattaja tekee havaintoja sekä

tulkintoja lapsesta ja vanhemmasta sekä heidän välisestä vuorovaikutuksesta. On tärkeää pohtia omaa asennetta, omia tulkintoja sekä niiden syitä tarkkaan, jotta ne eivät hankaloittaisi kasvatuskumppanuutta. (Koivunen 2009, 176-177.)

Haasteena yhteistyölle koetaan myös vaihtuvat lapsiryhmät sekä päiväkotiryhmän kasvattajat. On haastavaa luoda avointa ja luotettavaa suhdetta, jos henkilökunta vaihtuu usein. Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä hankaloittaa henkilökunnan vaihtuvuus, jota on jonkin verran päiväkodissa. Lapsen hakutilanteet ovat haastavia yhteistyön kannalta, silloin kun lasta hakevat useat hakijat, esimerkiksi molemmat vanhemmat, isovanhemmat tai tukiperheet. Lapsen vanhemmat jäävät etäisiksi silloin kun heitä ei näe säännöllisesti. (Isokuusela 2008, 19.)



## 8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tekeminen aloitettiin tammikuussa 2017 teoriapohjaan perehtymisellä ja sen kirjoittamisella. Laadimme teoriapohjan perusteella kyselylomakkeen Hiekkalinnan lasten vanhempien täytettäväksi ja saatuamme tutkimusluvan (liite 1) annoimme kyselylomakkeet (liite 2) vanhempien täytettäväksi. Täytettyihin vastauslomakkeisiin perehdyttyämme aloimme analysoida vastauksia ja kiinnitimme erityistä huomiota kysymyksiin, joiden vastauksissa oli suurta hajontaa. Lisäksi koimme suurta kiinnostusta vastauslomakkeen loppuun jätettyjen avointen kysymysten vastauksiin ja päätimme nostaa myös näitä vastauksia edessä olevien teemahaastattelujen käsiteltävien asioiden listalle. Kyselyn lisäksi järjestimme vapaaehtoisen teemahaastattelutilaisuuden halukkaille perheille. Haastattelujen kautta pyrimme syventämään ymmärrystämme vanhempien ajatuksista kasvunkansioiden nykytilasta sekä heidän toiveistaan kasvunkansioiden tulevaisuudelle. Myös lasten osallisuus koettiin tärkeäksi, joten halusimme järjestää lapsille teemahaastattelussa oman osion, jonka kautta heidän ajatuksiaan ja toiveitaan voitaisiin selvittää.

### 8.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli: Miten asiakkaat haluaisivat kasvunkansioita kehitettävän? Tältä pohjalta sekä teorian tuoman ymmärryksen turvin lähdimme laatimaan kysymyksiä, joiden toivoimme selventävän meille Hiekkalinnan asiakkaiden ajatuksia kasvunkansioista. Päätimme käyttää kyselyn teossa Likert-asteikkoa sen selkeyden ja nopean vastaamismahdollisuuden vuoksi. Laadimme kymmenen väittämää, joihin vastattiin Likert-asteikolta yhden vastauksen valiten. Vaihtoehdot olivat 1) täysin eri mieltä, 2) jokseenkin eri mieltä, 3) ei mielipidettä, 4) jokseenkin samaa mieltä tai 5) täysin samaa mieltä. Koimme että selkeä ja nopeasti täytettävissä oleva kysely kasvattaisi mahdollisuutta saada mahdollisimman monta täytettyä lomaketta palautettuna. Lisäksi tahdoimme mahdollistaa vanhempien

vapaamuotoiset vastaukset ja omat ideat, joten jätimme kyselyn loppuun vielä kaksi avointa kysymystä.

Valitsimme kyselylomakkeeseen kymmenen väittämää, joista ensimmäiset viisi liittyivät ennen kaikkea kansion konkreettiseen toteuttamiseen ja toteuttajiin, kun jälkimmäiset viisi väittämää taas liittyivät enemmän kasvunkansion pedagogisiin sisältöihin.

Kysymys	Oma näkemykseni				
	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei mielipidettä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Haluan että kasvunkansio on helposti säilytettävässä muodossa	1	2	3	4	5
2. Haluaisin päästä tarkastelemaan kasvunkansiota useamminkin	1	2	3	4	5
3. Olisin kiinnostunut sähköisen kasvunkansion mahdollisuudesta	1	2	3	4	5
4. Haluan että lapsen oma ääni tulee esille kasvunkansiossa	1	2	3	4	5
5. Haluan osallistua kasvunkansion toteuttamiseen (esim. kotona täytettävät sivut lapsen kesälomasta)	1	2	3	4	5
6. Henkilökunnan kuvaukset lapseni kehityksestä ovat tärkeitä	1	2	3	4	5
7. Haluan nähdä valokuvia päiväkodin arjesta	1	2	3	4	5
8. Haluan nähdä videokuvaa päiväkodin arjesta	1	2	3	4	5
9. Kuukausitiedotteet ovat tärkeä osa kasvunkansiota	1	2	3	4	5
10. Haluan kasvunkansion sisältävän lapseni tuotoksia (esim. askartelut, piirustukset, sadut)	1	2	3	4	5

Kuva 1. Kyselyn väittämät Likert-asteikolla vastattaviksi

Opinnäytetyön alun teoriapohjassa käsitelimme teemoja havainnointi, pedagoginen dokumentointi, lapsen osallisuus ja kuuleminen sekä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Lasten osallisuus ja kuuleminen liittyivät oleellisesti väittämiin 2, 4, 5, 7, 8 ja 10. Yhteistyö vanhempien kanssa (kasvatuskumppanuus) liittyi suoraan väittämiin 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 ja 9. Havainnointi on yhteydessä väittämiin 4, 6, 7 ja 8. Pedagoginen dokumentointi taas on tiiviisti kytköksissä väittämiin 3, 4, 6, 7, 8, 9 ja 10.

Kyselyn loppuun jätimme kaksi avointa kysymystä: "Onko vielä jotain muuta, mitä toivoisit kasvunkansion sisältävän?" ja "Muuta kasvunkansioon liittyvää palautetta / kehitettävää:". Tällä pyrimme mahdollistamaan sen, että emme tiukalla kysymyksenasettelulla liikaa rajaisi vanhempien vastausmahdollisuuksia, vaan että he voisivat

kommentoida asioita myös meidän esiin nostamiemme väittämien ulkopuolelta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja ymmärtää vanhempien mielipiteitä ja toiveita, jolloin koimme että meidän tulee antaa mahdollisuus myös vapaammalle ilmaisulle avointen kysymysten kautta. Kyselyyn sai myös jättää nimensä, jos olisi halukas osallistumaan vielä tarkempaan ryhmähaastatteluun yhdessä lapsensa kanssa.

## 8.2 Aineiston keruu ja käsittely

Laadimme kyselyn mahdollisimman nopeasti vastattavaan muotoon ja monistimme sitä päiväkodin jaettavaksi A5-kokoisena. Ohjeistimme henkilökuntaa antamaan kyselyn vanhemmille heidän tuodessaan tai hakiessaan lasta päiväkodilta, niin että vanhemmat täyttäsivät kyselyn saman tien. Tällä menetelmällä pyrimme kasvattamaan kyselyn vastausprosentin mahdollisimman korkeaksi.

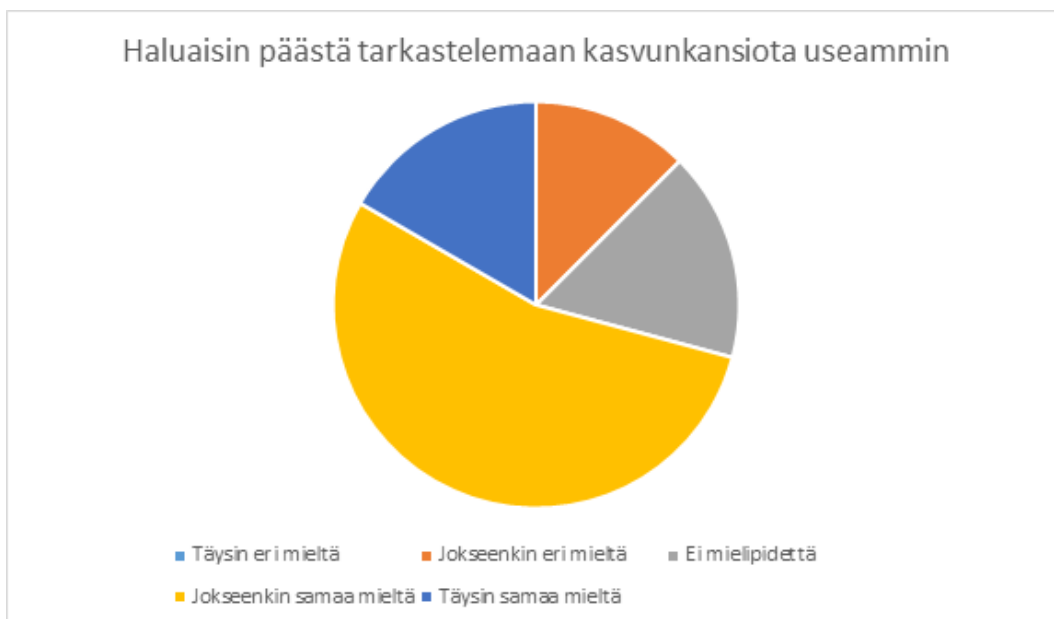
Hiekkalinnan isojen alueella on 51 eri perhettä. Kyselyä jaettiin neljän päivän ajan hoidossa olevien lasten vanhemmille, niin että he täyttivät kyselyn lasta hoitoon tuotaessa tai häntä haettaessa. Kyselyyn vastasi yhteensä 24 perhettä. Vastausprosentti päiväkodin isojen alueen perheiden määrästä on 47,06%.

Ensimmäinen väittämä oli "Haluan että kasvunkansio on helposti säilytettävissä muodossa". Tällä väittämällä pyrimme ymmärtämään, kuinka merkittävänä perheet kokevat kasvunkansion fyysisen olomuodon ja kuinka monelle kansion helppo säilytettävyys on prioriteetti. Vastauksista 19 oli täysin samaa mieltä ja viisi jokseenkin samaa mieltä. Monelle vanhemmalle ja lapselle kansio voi olla arvokas lapsuusiän muisto, joten se halutaan säilyttää helposti myös tulevaisuutta silmällä pitäen.



Diagrammi 1. Väittämän 1 vastaukset

Toinen väittäjä oli "Haluaisin päästä tarkastelemaan kasvunkansiota useamminkin". Tällä väittämällä pyrimme selvittämään, ovatko vanhemmat tyytyväisiä siihen, miten usein he pääsevät tarkastelemaan lastensa kasvunkansioita. Vastauksissa oli melko paljon hajontaa, enemmistön ollessa täysin samaa mieltä (neljä vastausta) tai jokseenkin samaa mieltä (13 vastausta), mutta neljä henkeä ei osannut sanoa mielipidettään tähän ja kolme vastaajaa oli jokseenkin eri mieltä. Vastausten hajonta herätti mielenkiintomme ja halusimme teemahaastattelussa kuulla lisää vanhempien mielipiteitä kasvun kansion saatavuudesta.



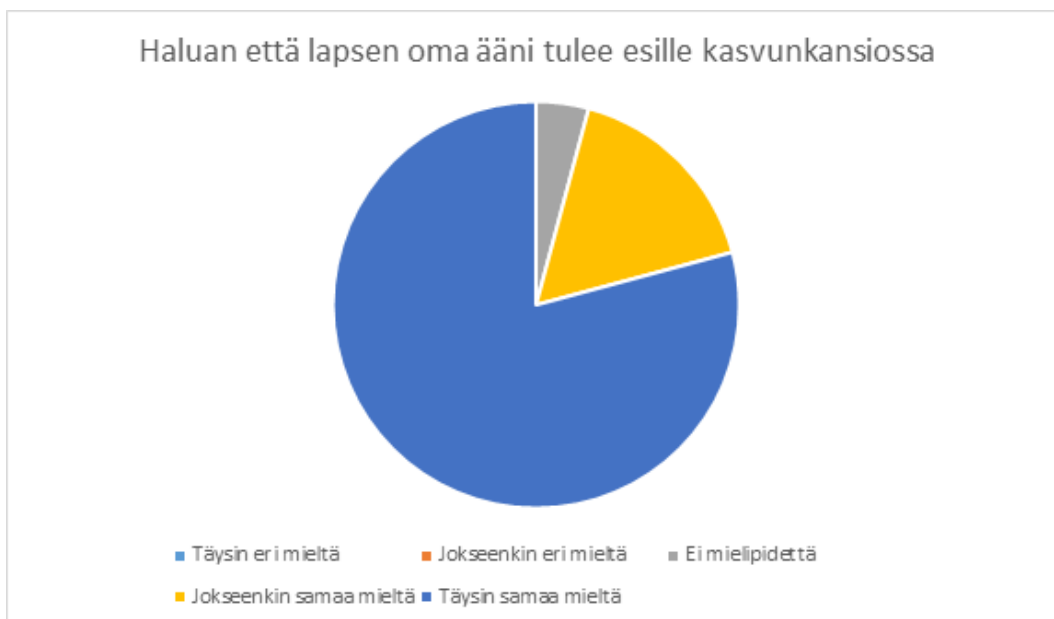
Diagrammi 2. Väittämän 2 vastaukset

Väittämä kolme oli “Olisin kiinnostunut sähköisen kasvunkansion mahdollisuudesta”. Yksi vaihtoehto Hiekkalinnan kasvunkansioiden kehittämiseen voisi olla siirtää ne sähköiseen muotoon, kuten monet päiväkodit ovat jo tehneet. Pyrimme selvittämään vanhempien mielipiteitä kasvunkansion digitalisoinnista. Vastauksissa saimme huomata paljon mielipide-eroja ja vastausten hajaantuminen eri kategorioihin oli kaikista suurin juuri tämän väittämän kohdalla. Tämä väittämä sai lomakkeessa eniten täysin eri mieltä (neljä vastausta) tai jokseenkin eri mieltä (kolme vastausta) vastauksia. Yksi henkilö ei osannut antaa mielipidettään, jokseenkin samaa mieltä oli yksitoista henkeä ja täysin samaa mieltä viisi henkeä. Vastauksista voidaan päätellä, että kiinnostusta digitaaliseen kasvunkansioon löytyy, mutta osassa vanhemmista se herättää myös vastustusta tai vähintään kysymyksiä. Päätimme nostaa teemahaastattelujen yhdeksi tärkeimmistä keskustelun aiheista kasvunkansion digitaalisuuden.



Diagrammi 3. Väittämän 3 vastaukset

Neljäs väittämä oli “Haluan että lapsen oma ääni tulee esille kasvunkansiossa”. Lasten osallisuus pedagogisessa dokumentoinnissa on yksi olennainen asia tämän hetken varhaiskasvatuksessa ja halusimme nähdä, miten moni vanhempi kaipaa lapsen ajatusten ja toiveiden selkeämpää näkymistä kasvunkansiossa. Tämänkin väittämän kohdalla vastauksissa oli pientä hajontaa. Suurin osa vastaajista, 19 henkeä, oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä, neljä henkeä jokseenkin samaa mieltä ja yksi henkilö vastasi “ei mielipidettä”. Vastauksista päätimme että lasten ääni ja vaikutusmahdollisuus kasvunkansion suhteen nähdään tärkeänä, mutta jäimme myös miettimään olimmeko osanneet muotoilla väittämän parhaalla mahdollisella tavalla.



Diagrammi 4. Väittämän 4 vastaukset

Viidentenä väittämänä oli “Haluaisin osallistua kasvunkansion toteuttamiseen (esim. kotona täytettävät sivut lapsen kesälomasta)”. Teoriapohjassa pedagogisen dokumentoinnin tutkimustulokset osoittivat, että yhdessä perheiden kanssa tehtävä dokumentointi voi edistää varhaiskasvatuksen refleksiivisyyttä ja demokraattisuutta. Halusimme kartoittaa vanhempien halukkuutta kasvunkansion tekemiseen yhdessä päiväkodin ja lasten kanssa. Tämän väittämän kohdalla vastaukset levisivät jokaiseen vastauskategoriaan ja totesimme väittämän herättävän jonkin verran mielipiteitä. Niinpä ajatuksen nostaminen tarkempaan tarkasteluun teemahaastatteluissa olisi erittäin tärkeää.



Diagrammi 5. Väittämän 5 vastaukset

Väittämä kuusi kuului näin “Henkilökunnan kuvaukset lapseni kehityksestä ovat tärkeitä”. Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tuoda pedagogista dokumentointia näkyvämmäksi ja etenkin vanhempien saataville.

Halusimme selvittää miten tärkeänä vanhemmat kokivat kasvatushenkilökunnan kirjalliset kuvaukset lapsensa kehityksestä. Tämän väittämän kohdalla vastausten hajonta oli erittäin vähäistä kun 20 vastaajaa oli täysin samaa mieltä ja neljä vastaajaa jokseenkin samaa mieltä. Vaikuttaa siltä, että kasvattajien ammatillinen näkemys lapsen kasvusta ja kehityksestä on tervetullut osa kasvunkansion sisältöä.





Diagrammi 6. Väittämän 6 vastaukset

Seitsemäs väittämä oli "Haluan nähdä valokuvia päiväkodin arjesta". Valokuvat ovat melko yleinen ja suosittu tapa dokumentoida päiväkodin arkea ja juhlaa kasvunkansioihin. Tahdoimme nähdä, miten tärkeinä valokuvia pidettiin kasvunkansion dokumentointikeinona. Kaikki vastanneet vanhemmat olivat väittämän kanssa joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä.



Diagrammi 7. Väittämän 7 vastaukset

Kahdeksas väittämä oli "Haluan nähdä videokuvaa päiväkodin arjesta". Video on valokuvan rinnalla toinen keino tallentaa päiväkodin arkea hyvin

realistisesti ja monipuolisesti, mutta sitä on ollut vaikeampi liittää suoraan perinteiseen kansio-muotoiseen kasvunkansioon. Halusimme kuulla, miten moni vanhemmista olisi kiinnostunut näkemään myös videomuodossa olevaan pedagogista dokumentointia. Tämän väittämän kohdalla havaittiin taas suurempaa variointia vastauksissa, yhteensä 16 vanhempaa oli joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Seitsemän henkilöä ei osannut tai halunnut ilmaista mielipidettään ja yksi vanhempi oli väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä. Halusimme nostaa videoinnin yhdeksi keskustelunaiheeksi teemahaastatteluihin, jotta ymmärtäisimme paremmin minkälaiset videotallenteet voisivat palvella perheitä.

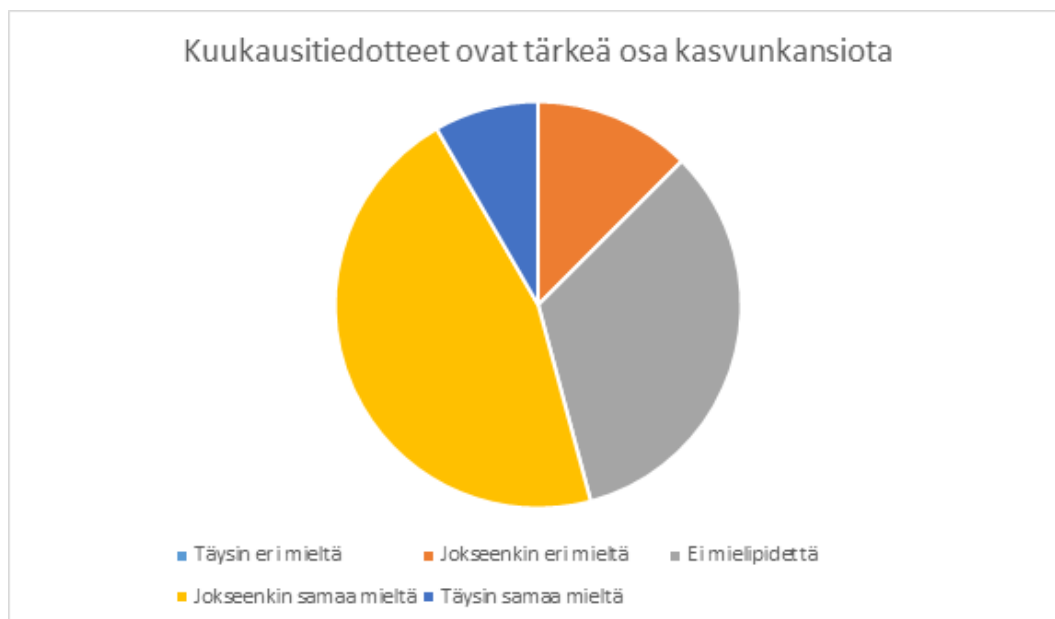


Diagrammi 8. Väittämän 8 vastaukset

Väittämä yhdeksän kuului näin “Kuukausitiedotteet ovat tärkeä osa kasvunkansiota”. Vain kaksi vastaajaa oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa, yksitoista oli jokseenkin samaa mieltä, kahdeksan vastasi “ei mielipidettä” ja kolme vastaajaa oli jokseenkin eri mieltä.

Kuukausitiedotteen tärkeys ja mielekkyys olivat puhuttaneet myös päiväkodin henkilökuntaa, joten näiden vastausten perusteella oli hyvä nostaa teemahaastattelujen puheenaiheeksi kuukausitiedotteen muoto ja sisältö. Kiinnostusta tiedotteeseen löytyy jonkin verran, mutta on hyvä

mieltä palveleeko tämänhetkinen muoto tarkoitusta parhaiten vai voisiko tiedotetta kehittää paremmaksi.



Diagrammi 9. Väittämän 9 vastaukset

Viimeinen väittämä oli “Haluan kasvunkansion sisältävän lapseni tuotoksia (esim. askartelut, piirustukset, sadut)”. Tähän väittämään vanhemmat vastasivat hyvin yksimielisesti, 22 henkilöä oli täysin samaa mieltä ja kaksi vastaajaa jokseenkin samaa mieltä. Lasten oma kädenjälki koettiin tärkeänä, onhan kasvunkansio nimenomaan lapsen taitojen, kasvun ja kehityksen portfolio.



Diagrammi 10. Väittämän 10 vastaukset

Vapaamuotoisia kommenttikenttiä oli kyselyn lopussa kaksi. Näistä ensimmäisessä kysyttiin “Onko vielä jotain muuta, mitä toivoisit kasvunkansion sisältävän?”. Tähän kohtaan vastasi kuusi vanhempaa, ohessa kootut kommentit: “Hyvä idea ihan noinkin”, “Lapsen omia kuvaelmia sanallisesti”, “Jos jotain mainittavaa tapahtuu, niin tietenkin voisi sinne laittaa”, “Lapsen tuotokset ovat mielestäni tärkeimmät sekä valokuvat ja tekstit arjesta päiväkodissa”, “Lapsen haastattelut”, “Voisi olla sekä sähköinen k.kansio, jota voisi vuoden aikana katsoa ja keväällä saisi kirjallisen jossa askartelut”. Lasten haastattelut tai sanalliset kertomukset saivat kaksi mainintaa, joskin myös “tekstit arjesta päiväkodissa” voivat olla myöskin nimenomaan lapsen kertomaa. Niinpä päätimme nostaa lasten haastattelut tai kertomukset yhdeksi teemahaastattelun puheenaiheeksi. Tähän liittyen myös muut lasten itse tekemät asiat, kuten askartelut, koettiin tärkeiksi. Myös kommentti kasvunkansiosta sekä sähköisenä että konkreettisesti muodossa nähtiin erinomaisena huomiona, joka päiväkodin kannattaisi huomioida kansioita kehitettäessään. Tällainen kahden muodon yhdistäminen voisi vastata hyvin suuren osan parheistä tarpeisiin.

Toiseen avoimeen kysymykseen, eli “Muuta kasvunkansioon liittyvää palautetta/kehitettävää” tuli viisi vastausta. Ne olivat “ei”, “ihan paras muisto pk. ajasta”, “Lapsen päiväkotipäivistä olisi kiva tietää enemmän, esim. kerrottuna päivän tekemisistä hetki hetkeltä”, “Olisi mukava selailta kansiota useammin” sekä “Kiva idea!”. Yksi vastauksista liittyi vielä kansion sisältöihin, yksi aiempaan lomakkeen väittämään kaksi ja kaksi liittyi vanhempien positiivisiin tunteisiin kasvunkansiota kohtaan.

### 8.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa on etukäteen sovittu aihe ja haastattelu etenee keskustellen. Haastattelun tulee olla haastattelijoilla koko ajan hallinnassa, jotta keskustelu pysyisi aiheessa. Haastattelua tulee valmistella ja suunnitella, vaikka keskustelu tapahtuisikin vapaamuotoisesti. (Virsta 2017.) Opinnäytetyön teemahaastattelu toteutui Hiekkalinnan päiväkodilla

maanantaina 27.2.2017 klo 18. Vanhemmat saivat itse ilmaista kiinnostuksensa teemahaastatteluun osallistumiseen. Haastatteluun henkilöt valikoituivat aikataulujen sopivuuden mukaan. Kaikki mahdolliseen haastatteluun kiinnostusta osoittaneet olivat otollisia teemahaastatteluun osallistujia. Sovittuun teemahaastatteluun ilmoittautui kaksi vanhempaa ja heidän lapsensa. Valitettavasti toinen haastateltavista lapsista sairastui, jonka vuoksi toinen perhe ei voinut osallistua haastatteluun.

Haastatteluun valmisteltiin useita kysymyksiä, mutta erityistä kiinnostusta osoitimme niitä teemoja kohtaan, joiden vastauksissa oli vanhemmilla eniten hajontaa. Näitä teemoja olivat sähköisen kasvunkansion mahdollisuus sekä kasvunkansion toteuttamiseen osallistuminen. Myös muihin väittämiin liittyvät asiat kiinnostivat meitä, joten valmistelimme kysymyksiä hieman jokaiseen aihepiiriin liittyen, samalla kuitenkin varautuen siihen että jos aikataulu käsivi tiukaksi, karsisimme näitä muita kysymyksiä pois ja keskittyisimme ennen kaikkea kahteen edellä mainittuun teemaan. Muista teemoista halusimme tietää esimerkiksi millaisista hetkistä vanhemmat haluavat nähdä valokuvia sekä videokuvaa tai onko heillä kiinnostusta katsoa lapsen itse ottamia kuvia päiväkodin arjesta. Halusimme palata myös kyselyn kahden avoimen kysymyksen vastauksiin tarkemmin vanhempien kanssa.

Teemahaastatteluun kiinnostuksensa ilmoitti neljä vanhempaa, joista kahdelle sopi ehdotettu aika. Toinen perheistä perui teemahaastatteluun tulon sairastumisen vuoksi, jonka vuoksi haastattelussa oli paikalla yksi vanhempi ja hänen 6-vuotias tyttärensä.

### 8.3.1 Vanhempien osuus haastattelussa

Vanhemmille suunnattuun haastatteluun mietimme tarkentavia kysymyksiä kyselylomakkeessa olleisiin aiheisiin. Laadimme haastattelulle rungon (liite 3), jotta haastattelu kulkisi sujuvasti eteenpäin eikä karkaisi aihepiirin ulkopuolelle. Halusimme myös palata avoimissa kysymyksissä tullessiin vastauksiin ja pohtia niiden sisältöä yhdessä vanhempien kanssa.

Haastatteluun osallistui yksi äiti, jonka lapsi on 6-vuotias. Äiti kertoi haluavansa vaikuttaa asioihin ja siksi mielellään osallistuu kyselyihin ja haastatteluihin. Haastattelu sujui luontevasti ja pysyi hyvin aiheessa.

### 8.3.2 Lasten osuus haastattelussa

Lapsen haastattelu toteutui tutustumalla ensin lapsen omaan kasvunkansioon. Lapsi selasi kansiota ja kertoi äidilleen mitä sieltä löytyi. Lapsi sai valita kansioista viisi itselleen tärkeää asiaa. Lapsella näytti olevan heti tieto siitä, mikä kansiossa oli tärkeää. Tärkeimmäksi työksi paljastui ”Olen tähti, loistan koska...” tähtikuvio, johon lapsi on itse saanut kertoa missä hän on hyvä ja taitava. Lisäksi tyttö valitsi neljä piirustusta tai askartelua. Tämän lisäksi olimme tulostaneet Papunetistä (papunet.net) kuvia, joiden avulla lapsi sai kertoa mitä hän haluaisi kansiossa olevan ja kuinka kasvunkansiota voisi tehdä. Lapsi lähti työskentelemään kanssamme reippaasti, vaikka kuvaaminen häntä hieman jännittikin. Äiti oli koko ajan haastattelussa mukana ja auttoi lasta selaamaan kansiotaan ja valitsemaan itselle tärkeät asiat kansioista. Liitteenä lapsen tärkeäksi esiin tuoma työ (liite 4) sekä lapsen valitsemat Papunetin sekä itse piirretyt kuvat (liite 5), joiden avulla hän kertoi mitä haluaisi kasvunkansion sisältävän.

### 8.4 Aineiston analyysi

Tutkittavanamme oleva aineisto oli jo valmiiksi melko selkeässä muodossa ja aloitimme analysoinnin laatimalla kyselyn kymmenen väittämän vastauksista diagrammit, jotka vielä selkeyttäisivät vastausten jakautumista visuaalisessa muodossa. Teemahaastattelu litteroitiin ja litteroitua tekstiä lähdettiin koodaamaan värittäen tiettyihin teemoihin liittyvät vastaukset samalla värillä. Jo teemahaastattelun runko oli laadittu niin, että yksi aihepiiri seuraa toistaan, jolloin koodaus osoittautui melko helpoksi. Vain muutamassa vastauksessa viitattiin johonkin aiempaan kysymykseen tai käsiteltyyn aiheeseen, jolloin värikoodaus yhdisti kommentit toisiinsa ja helpotti materiaalin läpikäymistä.

Aineiston koodattuamme ryhdyimme klusteroimaan eli ryhmittelemään materiaalia. Huomasimme tiettyjen aihealueiden liittyvän enemmän toisiinsa ja pyrimme löytämään näille yhdistävät yläkäsitteet.

Kyselylomakkeen väittämät ja näistä teemahaastatteluun johdetut kysymykset muodostivat luonnolliset alakategoriat. Näitä kategorioita tarkastellessamme ryhdyimme yhdistelemään niitä toisiinsa ja käsitteellistämään ne muutaman suuremman kategorian alle. Näin muodostuivat kolme yläkategoriaa: kasvunkansion konkreettinen toteuttaminen, osallisuus ja yhteistyö kasvunkansion teossa sekä pedagoginen dokumentointi kasvunkansiossa.

<b>Alakategoriat</b>	<b>Yläkategoriat</b>
Kasvunkansion säilytettävyyys	Kasvunkansion konkreettinen toteuttaminen
Kansion tarkastelumahdollisuudet	
Digitaalinen kasvunkansio	
Lapsen osallisuus kansion teossa	Osallisuus ja yhteistyö kasvunkansion teossa
Vanhempien osallisuus kansion teossa	
Henkilökunnan kirjalliset lapsikuvaukset	Pedagoginen dokumentointi kasvunkansiossa
Valokuvat	
Videokuva	
Kuukausitiedotteet	
Lasten omat tuotokset	

Kuva 2. Sisällönanalyysistä syntyneet kategoriat

## 9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

### 9.1 Kasvunkansion konkreettinen toteuttaminen

Vanhempien vastauksista ilmeni hyvin yksiselitteisesti, että kasvunkansion halutaan olevan helposti säilytettävässä muodossa. Tämä voi kuitenkin eri perheiden ollessa kyseessä tarkoittaa eri asioita. Jollekin Hiekkalinnan tämänhetkinen kansiomuoto voi olla mieleinen ja helposti säilytettävä, joku toinen saattaisi kaivata pienempääkin ja näppärämpää säilytysvaihtoehtoa. Ainakaan fyysiseltä muodolta suuremmiksi nykyisiä kansioita tuskin kannattaa kasvattaa. Digitaalinen kasvunkansio saattaisi olla vielä helpommin säilytettävissä oleva, sillä se ei vaadi fyysistä tilaa kodista ja se on helposti kuljetettavissa esimerkiksi perheen muuttaessa toiseen maahan. Sähköisen kansion säilyttäminen vaatisi kuitenkin jonkinlaisen varmuuskopion, jotta yhden tiedoston tuhoutuminen ei hävittäisi lopullisesti koko kasvunkansiota.

Vanhempien ajatuksissa oli pientä hajontaa, kun kysyimme haluaisivatko he päästä tarkastelemaan kasvunkansiota useamminkin. Kuitenkin suurin osa vanhemmista tarttuisi mahdollisuuteen päästä selaamaan kansioita nykyistä useammin. Päiväkodin kannattaa miettiä, miten he voisivat tarjota vanhemmille useampia tilaisuuksia päästä tutkimaan lastensa kansioita. Vanhemmat olisivat myös vastaanottavaisia päiväkodin taholta tuleville erilaisille neuvoille ja vinkeille, miten selata ja hyödyntää kasvunkansiota yhdessä lapsensa kanssa.

Hieman reilu neljännes vanhemmista ei ollut kiinnostunut digitaalisen kasvunkansion mallista, mutta suurinta osaa vanhemmista ajatus kuitenkin kiinnosti. Osa vanhemmista pitää edelleen konkreettisesta kansiosta, jota voi päästä selaamaan yhdessä lapsen kanssa. Kuitenkin keskustelun myötä digitaalisen kasvunkansion hyviäkin puolia alettiin löytää. Tällaisiksi eduiksi mainittiin kansion helpompi toteuttaminen päiväkodilla; kansion saatavuuden paraneminen, kun sitä pääsee selaamaan myös kotoa käsin; kansion tasapuolinen tarkastelumahdollisuus myös niissä tilanteissa, kun lapsen vanhemmat eivät asu samassa osoitteessa; sekä lapsen



mahdollisuus jakaa kansionsa sisältöä yhtäläillä molempien vanhempiensa kanssa.

## 9.2 Osallisuus ja yhteistyö kasvunkansion teossa

Lasten osallisuutta kasvunkansion teossa ja kansioon liittyvissä päätöksissä pidettiin tärkeänä. Vain yksi kyselyyn vastaaja ei osannut sanoa, onko lapsen äänen kuuluminen kansiossa hänen mielestään tärkeää. Jäimme tutkijoina miettimään, olimmeko muotoilleet väittämän riittävän selkeästi ja oliko “lapsen ääni” terminä riittävän yksiselitteinen. Jos tekisimme kyselyn uudelleen, muotoilisimme kysymyksen uudestaan hieman eri tavalla. Kyselyn avoimissa kommenttikentissä sekä haastattelussa tuli esille, että lapsille tehdyt haastattelut, lasten sadutus ja ylös kirjatut lasten sanomat hauskat jutut ovat pidettyä sisältöä, jota voisi olla kansiossa enemmänkin. Vanhemmille on tärkeää, että kansioista välittyy heidän lapsensa persoona ja lapsi on saanut osallistua oman kansionsa kokoamiseen tasavertaisesti aikuisten kanssa.

Vanhempien osallisuus kasvunkansion toteuttajina herätti kyselyn vastaajissa paljon erilaisia mielipiteitä. Väittämän yhteydessä mainitsimme esimerkkinä valmiit sivupohjat, joita perheet voisivat täyttää lapsen kesäloman ajalta. Noin puolet vanhemmista olisivat halukkaita osallistumaan kansion tekemiseen, mutta muutamat olivat myös toista mieltä asiasta. Melko moni vastaajista ei osannut ilmaista mielipidettään asiaan. Haastattelussa valmiit sivupohjat koettiin positiivisena apuvälineenä. Myös osallistumisen vapaaehtoisuutta pidettiin tässä kohtaa hyvänä, eli halukkaat perheet voisivat osallistua kansion rakentamiseen, mutta paineita ja odotuksia perheitä kohtaan ei tulisi lisätä. Hiekkalinnan päiväkotia on vuoropäiväkotia, joten monissa perheissä arki voi olla vanhempien vuorotöiden takia kiireistä ja epäsäännöllistä, jolloin vanhemmat eivät välttämättä kaipaa enää “lisätehtäviä” päivähoiton suunnalta. Merkittävää oli, että teemahaastattelun lapsille suunnatussa osiossa haastatteluun osallistunut lapsi katsoi yhdessä vanhempiensa kanssa tehtävät osiot tärkeimpänä heti hänen omien värityskuvien,

piirustusten ja askartelujensa jälkeen. Lapsilla saattaisi siis olla enemmänkin toiveita osallistaa omia vanhempiaan kasvunkansion kokoamiseen ja oikeaa osallistamisen tapaa olisi hyvä pohtia vielä lisää päiväkodissa.

### 9.3 Pedagoginen dokumentointi kasvunkansiossa

Henkilökunnan kuvaukset lapsen kasvusta ja kehityksestä koettiin tarpeelliseksi kasvunkansioiden sisällöksi. Kaikki kyselyyn osallistuneet olivat jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Teemahaastattelussa tämä asia korostui myös lisää ja kasvattajien pedagogista näkemystä toivottiin kansioihin enemmänkin. Perheitä kiinnosti mahdollisuus seurata lastensa kehityksen virstanpylväitä kansion kautta, esimerkiksi liikunnallisten taitojen tai kädentaitojen kehittyminen voisi näkyä enemmänkin kansiossa. Kasvunkansiot eivät ole virallisten testien tai mittarien varsinainen säilytyspaikka, mutta kehitys voisi tulla riittävän hyvin esille jo pienten tehtävien, valokuvien tai videoiden kautta.

Kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat halusivat nähdä valokuvia päiväkodin arjesta. Teemahaastattelussa esille nostettiin valokuvat, joissa näkyisi myös lasten päiväkotikavereita sekä yhteisistä juhlista ja muista erityisistä tilanteista otetut kuvat. Erityistilanteiden lisäksi myös tavallisesta arjesta toivottiin kuvia. Haastattelussa heräsi kiinnostus myös lapsen itsensä ottamia valokuvia kohtaan. Yksi idea oli että lapsi saisi yhden päivän ajan kuvata omaa päiväkotipäiväänsä ja hänen siinä merkittävänä kokemia hetkiä. Valokuviin liittyi olennaisesti myös lasten mahdollisuus kertoa mitä kuvissa tapahtuu, jolloin aikuiset kirjaavat lasten näkemykset ja kokemukset ylös kansioon.

Suurin osa vanhemmista oli kiinnostunut mahdollisuudesta videokuvien hyödyntämiseen kasvunkansioissa. Pieni osa vanhemmista oli kuitenkin eri mieltä videoiden tarpeellisuudesta. Pohdimme, että tähän saattavat liittyä myös huoli tietoturvasta. Päiväkodin olisi kyettävä takaamaan, että videot eivät leviä ulkopuolisille tahoille, vaan pysyvät vain kansioikäytössä. Kun kyselimme millaisista tilanteista vanhemmat haluaisivat nähdä

videomateriaalia, toivoi haastatteluun osallistunut äiti videota arkisista tilanteista, kuten pukemisesta ja ruokailuista. *“No ehkä sit kuitenkin ihan niist semmosist perusjutuist, vaikka että, et syödään aamupala ja, ja niinku pukemiset ja muut, koska tuntuu et ne on välil kotona vaikeita, ni sitä mieltii et miten ne menee niinku tääl päiväkodissa et onks se yhtä haastavaa ja hidasta, et se ois mun mielest ihan tavallaan se sellai ihan perus”*. Lisäksi vanhemmilla löytyi kiinnostusta lasten leikkien katsomiseen videolta, jolloin he näkisivät millaisia leikkejä lapsi tykkää päiväkodissa leikkiä ja millä leluilla.

Liki puolet vanhemmista ei osannut ilmaista mielipidettään kuukausitiedotteiden tärkeydestä tai he olivat sitä mieltä että tiedotteet eivät ole tärkeitä. Kuitenkin toinen puolikas vanhempia osoitti kiinnostusta kuukausitiedotteita kohtaan. Haastattelussa nousi esille kuukausitiedotteen raskas ja tekstivoittoinen ulkoasu, joka ei kutsunut pysähtymään tiedotteen ääreen. Tiedotteen sisältö oli melko yläkäsisteistä, eikä sen vuoksi ehkä kertonut arjen konkreettisista toimista ja touhuista. Haastattelussa nousi esille kysymys, tarvitaanko kuukausitiedotetta nykyisessä muodossaan, jos kansio muuten tuo esille päiväkodin toimintaa ja vuoden kulkua sen muun sisällön kautta.

Kaikki kyselyyn vastanneet aikuiset olivat sitä mieltä, että kasvunkansiossa tulee olla lapsen tuotoksia, kuten askarteluja, piirustuksia tai satuja. Etenkin nuorempien lasten töihin kaivattiin myös kuvatekstejä, jotta vanhemmille aukeasi myös myöhemmin, mitä kaikkea lapsi on kuvaan ja töihin tehnyt. Pelkkä kuva itsessään ei välttämättä aina anna tätä tietoa vanhemmille tai myöhemmin lapselle itselleen.

Avoimissa kysymyksissä ja teemahaastattelussa tärkeiksi nostettiin lasten haastattelut tai näiden kertomat jutut. Näitä toivottiin kasvunkansioihin enemmänkin. Yksi idea olivat haastattelut, jotka voisivat toistua esimerkiksi syksyllä ja uudestaan keväällä, jolloin vanhemmat näkisivät miten lapsen ajattelu on muuttunut ja kehittynyt. Haastattelujen toteutustapoina niin kirjallinen, äänitallenne kuin videokin saivat kannatusta, joten kansioihin voisi saada myös hyvää vaihtelua erilaisten

haastattelujen avulla. Vanhempien mielestä joskus olisi kivaa lukea myös toisten lasten ajatuksia ja lausahduksia, joten myös ryhmän yhteisiä tarinoita tai tokaisuja voisi joskus koostaa yhteen ja liittää lasten kansioihin.

Vanhemmat nostivat avointen kysymysten kautta yhdeksi toiveeksi myös lapsen päiväkotipäivän kuvaukset. Haastattelussa äiti kertoi pitäneensä lapsen hoidon alkaessa tehdystä kuvauksesta, jossa lapsen päivä oli kuvattuna hetki hetkeltä. Näitä voisi olla myös myöhemmiltä lapsen päiväkotivuosilta. Päivänkuvauksen voisi toteuttaa myös videoituna pienten videoklippien kautta, jolloin toteuttaminen olisi helpompaa henkilökunnalle, kun useampaa lasta voisi kuvata samalla.

Teemahaastattelun lapsille suunnatussa osiossa lapset saivat koostaa yhteen esillä olevien kuvien avulla heille kasvunkansiossa olevat merkittävät asiat. Haastatteluun osallistunut 6-vuotias lapsi valitsi tärkeimmäksi värityskuvia ja piirustuksia tarkoittavat kuvat, eli hänelle oli tärkeää saada omat hienot askartelunsa ja taidonnäytteensä talteen kansioon. Seuraavaksi merkittävin oli yhdessä vanhempien kanssa tuotettu sisältö. Neljäntenä lapsi valitsi videot ja haastattelussa tulikin esille, että lapsi on jo aiemmin tehnyt esittelyvideoita omasta kodistaan. Omien videoiden tekeminen tuntui olevan lapselle merkittävä asia. Seuraavana lapsi valitsi yhdessä kavereiden kanssa tehtävät asiat, eli lapsi halusi myös muistoja kavereistaan mukaan kansioon. Lopuksi lapsi ei enää halunnut valita muiden valmiiden symbolien joukosta, vaan hän halusi piirtää omavalintaisen symbolin mukaan tärkeiden asioiden listalle. Pitkän etsimisen jälkeen lapsi löysi omasta kansioistaan sivun, joka oli hänelle merkittävä ja jonka symboliksi piirrettiin tähti. Kyseessä oli sivu, jonka kautta lapsi oli saanut kertoa itsestään ja tuoda esiin omia taitojaan. Haastattelutilanteessa huomasimme, miten tärkeää oli antaa lapselle tilaa tuoda omia ajatuksiaan ja mieltymyksiään esille, sillä hän osasi nostaa esille asioita, joita aikuiset eivät olleet osanneet häneltä kysyäkään. Kun kasvunkansio on lapsen oma portfolio, on tärkeää että lapsella on myös todellinen mahdollisuus vaikuttaa kasvunkansionsa sisältöön.

## 10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda kasvunkansiot paremmin esille varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin välineinä.

Opinnäytetyön tietopohja käsittelee varhaiskasvatuksen pedagogista dokumentointia laajasti, työn suurimman mielenkiinnon kohdistuessa kasvunkansioihin. Teoriaosuus esittelee dokumentointiin oleellisesti liittyvinä käsitteinä myös havainnoinnin, osallisuuden sekä vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön. Teoriapohja onnistuttiin sitomaan vanhemmille laadittuun kyselylomakkeeseen hyvin, sillä jokainen lomakkeeseen laadittu väittäjä nousi suoraan tutkitusta teoritiedosta ja liittyi useimmiten muutamaankin eri käsitteeseen (esimerkiksi yhteistyöhön vanhempien kanssa, osallisuuteen sekä dokumentointiin). Vanhemmille suunnattu kysely nosti esiin pedagogisen dokumentoinnin muotoja, joita on käytetty kasvunkansioiden parissa ja jotka näin ollen ovat jo jokseenkin tuttuja vanhemmille. Teemahaastattelussa oli myös mahdollisuus päästä keskustelemaan näistä dokumentointitavoista tarkemmin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa asiakkaiden eli vanhempien ja lasten toiveista kasvunkansion sisällöstä. Tavoitteeseen päästiin kyselyn kautta hyvin siltä osin, että vastaukset antoivat selkeän kuvan vanhempien mielipiteistä ja he pääsivät ilmaisemaan itseään myös avointen kysymysten kautta. Kyselyn vastausprosentti oli hyvä, 47%. Kuitenkin teemahaastatteluun osallistuneiden perheiden määrä jäi vähäiseksi, kun aikatauluhaasteiden ja yhden sairastapauksen vuoksi haastatteluun saapui vain yksi aikuinen lapsensa kanssa. Näin ollen lasten toiveiden kartoittaminen jäi toivottua pienemmäksi ja teemahaastattelun tuloksiin tulee suhtautua enemmän case-tutkimuksen tavoin, ne paljastavat yhden perheen ajatukset kasvunkansioista, eivätkä kuvaa kokonaisuutta riittävän hyvin. Haastattelutilanne koettiin kuitenkin tunnelmaltaan onnistuneeksi. Oli hyvä että lapsi sai tuoda ajatuksensa esiin vanhemman tukiessa häntä vieressä. Tilanteesta onnistuttiin luomaan rauhallinen ja turvallinen, jolloin lapsi uskalsi tuoda näkemyksensä hyvin esille. Vaikka lasten mielipiteiden määrä jäi vähäiseksi, jo yhdenkin lapsen kuuleminen toi esille tärkeitä asioita, jotka olisivat muuten jääneet huomioimatta.

Opinnäytetyön tutkimus otettiin hyvin vastaan Hiekkalinnan asiakkaiden kesellä, sillä vanhemmat olivat aktiivisia lomakkeiden täyttämisen suhteen. Avoimiin kysymyksiin kertyi hyviä vastauksia, joista saatiin lisää keskusteltavaa teemahaastatteluun. Kyselyn vastausprosentti olisi saattanut olla parempi, jos osa päiväkodista ei olisi ollut juuri tutkimuksen teon aikaan väistötiloissa. Samassa rakennuksessa toimiminen olisi voinut kasvattaa vastausprosenttia siinä mielessä, että toinen tutkimuksen tekijöistä olisi voinut olla paremmin läsnä keskustelemassa tutkimuksesta sekä kollegoidensa että vanhempien kanssa.

Opinnäytetyössä onnistuttiin selvittämään vanhempien ajatuksia ja toiveita kasvunkansioiden suhteen, jolloin työn toimeksiantaja sai arvokasta tietoa asiakaskunnan näkemyksistä. Kun kasvunkansioita aletaan uudistaa, voidaan päiväkodilla helposti hyödyntää tutkimuksen kautta esiin nousseita tuloksia.

Prosessina opinnäytetyö pysyi hyvin aikataulussa, vaikka aikataulu olikin melko tiukka. Hieman väljempi aikataulu olisi saattanut mahdollistaa sen, että lasten ajatuksia oltaisiin päästä kuuntelemaan lisää uuden teemahaastattelutilaisuuden kautta. Työnjako opinnäytetyössä oli tasapuolinen, sillä molemmat tekijät panostivat työn tekemiseen hyvin ja tutkimuksen tekeminen oli kummallekin alkuvuoden ensimmäinen prioriteetti.

### 10.1 Johtopäätökset tutkimuksen tuloksista

Tutkimus osoitti kasvunkansion olevan tärkeä dokumentti ja päiväkotiajan muisto sekä lapselle että tämän vanhemmille. Ei ole yhdentekevää, millaista materiaalia lapsen kasvunkansioon kootaan. Parhaimmillaan kasvunkansio voi olla edistämässä vanhempien ja päiväkodin kasvatuskumppanuutta ja Hiekkalinnan vanhemmilta löytyykin mielenkiintoa kasvunkansion kehittämiseen. Tämä huomio on yhdistettävissä Rintakorven, Lipposen & Reunamon (2014, 9) case-tutkimukseen Helsinkiläisessä päiväkodissa, jossa vanhempien

osallistaminen varhaiskasvatuksen dokumentointiin lisäsi varhaiskasvatuksen reflektiivisyyttä ja demokraattisuutta.

Vanhemmat osoittivat arvostavansa pedagogista dokumentaatiota, jota päiväkotit tuottaa, ja he mielellään näkisivät sitä lisääkin. Vanhemmilta löytyy hyviä kehittämisideoita kasvunkansion sisältöihin ja osa vanhemmista olisi myös itse valmiita tuottamaan materiaalia kansioon yhdessä lapsensa kanssa. Lapset esittelevät kansioitaan mielellään vanhemmille ja kokevat yhteiset hetket kansion äärellä mielekkäinä. Huomasimme myös, miten lapset saattavat arvostaa kansioissaan aivan eri asioita, kuin mitä aikuiset saattavat ajatella. Lapsille kasvunkansio on nimenomaisesti portfolio, heidän omien töidensä, taitojensa ja persoonansa esittelykanava, jonka kokoamiseen he haluavat aktiivisesti vaikuttaa.

Koska Hiekkalinnan päiväkodin kasvunkansioita ei ole aiemmin tutkittu tällä tavalla, ei tutkimuksen tuloksia voida verrata suoraan aikaisempaan tutkimukseen. Nyt saadut tulokset ovat kuitenkin hyödyllistä tietoa päiväkodin kasvatustyön kannalta ja päiväkodilla on mahdollisuus jatkaa itse vastaavien kyselyiden tekemistä esimerkiksi viiden vuoden välein, jolloin tuloksia voitaisiin vertailla keskenään ja näin kerätä vertailukelpoista dataa kehittämistyön tueksi.

## 10.2 Eettisyys ja luotettavuus

Pidettyämme suunnitteluseminaarin 9.1.2017 saimme luvan lähteä hakemaan tutkimuslupaa Hollolan kunnalta. Tutkimusta varten teimme toimeksiantosopimuksen Hiekkalinnan vuoropäiväkodin varhaiskasvatuksen lähiesimiehen Leena-Kaisa Lehden kanssa 7.2.2017. Tutkimusluvan saimme Eteläisen alueen varhaiskasvatuksen palvelupäälliköltä Satu Kilpiseltä 17.2.2017.

Tutkimus tehtiin palvelemaan Hiekkalinnan päiväkodin asiakkaita sekä henkilökuntaa. Tutkimustyössä sitouduttiin noudattamaan hyvän tieteellisen tutkimuksen käytänteitä, jotka Tutkimuseettinen

neuvottelukunta on laatinut. Sen lisäksi kertosimme sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan julkaiseman ohjeen Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta (STM 2011). Sitouduimme tutkimuksessamme noudattamaan rehellisyyttä, tarkkuutta sekä huolellisuutta niin tutkimuksen teossa, tulosten analysoinnissa kuin säilytyksessäkin. Luotettavuutta lisätäksemme valikoimme lähteet huolellisesti ja ne arvioitiin kriittisesti ennen työhön sisällyttämistä. Pyrimme käyttämään opinnäytetyössä vain mahdollisimman tuoreita lähteitä.

Varmistimme että jokainen tutkimukseen osallistuva henkilö tietää olevansa mukana tutkimuksessa. Asia mainittiin kyselylomakkeen alussa sekä se tuotiin esille myös ennen teemahaastattelun alkua. Kyselylomakkeeseen sai vastata anonyymisti. Ainoastaan he ketkä halusivat osallistua teemahaastatteluun, laittoivat kyselyyn oman nimensä. Teemahaastattelun alussa osallistujille kerrottiin, että haastattelusta kerätty videomateriaali säilytetään turvallisesti ja ainoastaan haastattelijat näkevät sen litteroidessaan haastattelua. Lasten haastattelussa pyrimme olemaan erityisen varovaisia siinä, ettemme ohjaa lapsen vastauksia mihinkään tiettyyn suuntaan, vaan että hän saa vastata kuten hyvältä tuntuu. Opinnäytetyön liitteinä olevat kaksi kuvaa ovat opinnäytetyön tekijöiden itse ottamia ja kuvien julkaisulle on pyydetty lupa teemahaastatteluun osallistuneelta vanhemmalta ja lapselta.

### 10.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys

Toimeksiantaja sai arvokasta tietoa asiakkaiden toiveista kasvunkansioon liittyen. Kyselystä sai selkeän kuvan mitä asioita vanhemmat haluavat kansion sisältävän ja mitä asioita sieltä voisi mahdollisesti jättää pois. Myös lapsen äänen kuuluviin saaminen on arvokas opinnäytetyöstä noussut muistutus. Lapsi katsoi omaa kasvunkansiota eri tavalla kuin vanhempi tai kasvattaja.

Opinnäytetyössä esiin tulleet tulokset voidaan hyödyntää niin Hiekkalinnan omissa kasvunkansiossa kuin koko Hollolan kunnan varhaiskasvatuksen



miettiessä uusia linjoja kasvunkansioille. Uuden vuoden 2017 varhaiskasvatussuunnitelman ja vanhemmilta saadun tiedon myötä on hyvä lähteä suunnittelemaan ja uudistamaan kasvunkansioita, niin että ne vastaisivat kaikkien toiveisiin. Laajemmin opinnäytetyö on tuonut kentälle yhden uuden dokumentin, josta tulee ilmi millaisia asioita perheet pitävät tärkeänä varhaiskasvatuksen pedagogisessa dokumentoinnissa. Näitä esille nousseita ajatuksia ja toiveita voidaan hyödyntää myös Hiekkalinnan ulkopuolella muissakin päiväkodeissa.

Opinnäytetyö on tukenut myös kirjoittajien omaa oppimista ja ammatillista kasvua. Opinnäytetyö on ollut ensimmäinen todellinen tutkimusprosessi kummallekin kirjoittajalle ja se on avannut etenkin laadullisen tutkimuksen tekemiseen liittyviä sääntöjä ja käytänteitä. Sosionomin kompetensseihin liittyen opinnäytetyö nosti esiin osallisuuden ja osallistamisen teeman. Saimme huomata jälleen kerran, miten tärkeitä dialogisuus ja asiakkaan osallisuus ovat, ja meidän tehtävämme sosionomeina on edesauttaa näiden toteutuminen myös jatkossa. Mielestämme olisi todella tärkeää huomioida asiakkaiden osallisuus myös tulevaisuudessa, kun mietitään uusia tapoja toteuttaa ja kehittää varhaiskasvatusta, tai jotakin sen osa- aluetta kuten juuri kasvunkansioita.

#### 10.4 Jatkokehittämisehdotukset

Opinnäytetyömme aloittamaa prosessia voisi jatkaa selvittämällä päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kasvunkansiosta. Loogisena jatkumona seuraavat opinnäytetyön tekijät voisivat hyödyntää nyt kerättyä tietoa ja suunnitella kasvunkansion mallin, jossa on huomioitu lasten ja vanhempien toiveet, kasvattajien odotukset sekä pedagoginen dokumentointi. Selvitystä kannattaisi tehdä myös sähköisen kasvunkansion mahdollisuudesta ja sen tuomista hyödyistä ja riskeistä.

## LÄHTEET

Elfström Pettersson, K. 2015. Children's participation in preschool documentation practices. New York: Sage.

Hiekkalinnan vuoropäiväkoti. 2016. Kasvunkansio. Hollola: Hiekkalinnan vuoropäiväkoti.

Hollolan kunta. 2014. Hollolan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma.

[viitattu 26.1.2017] Saatavissa:

<https://peda.net/hollolakarkola/varhaiskasvatus/hv/hv2:file/download/44adc60e7b188c9be3b78e8f5bd84c50e25421e/VASU%202014.pdf>

Hollolan kunta. 2015. Hollolan kuntastrategia. Hollola: Hollolan kunta.

[viitattu 4.4.2017]. Saatavissa:

[http://www.hollola.fi/library/files/56545f8ec91058018b000b9c/Hollolan\\_kuntastrategia.pdf](http://www.hollola.fi/library/files/56545f8ec91058018b000b9c/Hollolan_kuntastrategia.pdf)

Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Irtamo, M. 2013. Lasten osallisuus päiväkodin arjessa. Pro Gradu – tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos.

Isokuusela, M. 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö. Yhteen hiileen puhaltamista vai vain kaunis ajatus? Pro Gradu – tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos.

Jokimies, E. 2013. 365 päivää lasten osallisuutta - mahdollisuudet ja käytännöt vuorohoidossa. Pro Gradu –tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos.

Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) 2012. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jyväskylä: Gummerus.

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito - Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa: Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kola-Torvinen, P. 2005. Digitaalinen kasvun kansio kasvatuskumppanuuden tukena. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos.

Korppi, M. & Latvala, J. 2010. Osallistava vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana. Pro Gradu –tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos.

Latva-Kyyny, M. 2015. ”Se on se kultainen keskitie semmonen, että päätetään yhdessä” - Lasten osallisuutta edistävien menetelmien kehittäminen varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa benchmarking-prosessin avulla. Sosiaalialan YAMK-opinnäytetyö. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan laitos.

Niikko, A. 2001. Portfolio oppimisen avartajana. Helsinki: Tammi.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Saatavissa:

[http://www.oph.fi/download/179349\\_varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet\\_2016.pdf](http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf)

Rintakorpi, K. 2010. Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Pro Gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta.

Rintakorpi, K., Lipponen, L. & Reunamo, J. 2014. Documenting with parents and toddlers: a Finnish case study. Early Years: An International Research Journal. Lontoo: Routledge.

Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lasten kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics.

Rönkä A., Malinen K. & Lämsä T. 2009. Perhe-elämän paletti - vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-kustannus.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: <http://etene.fi/documents/1429646/1559058/ETENE-julkaisu+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf/13c517e8-6644-4fa5-8c5f-193cfdce9841>

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta Varhaiskasvatuksessa. Juva: PS-kustannus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Osallisuus. [viitattu 24.1.2017]  
Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Sadutus. [viitattu 6.2.2017]  
Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/sadutus>

Unicef. 2017. Yleissopimus lapsen oikeuksista. [viitattu 25.1.2017]  
Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Varhaiskasvatuslaki 36/1973. Annettu Helsingissä 19.1.1973.

Virsta – virtual statistics. 2017. Teemahaastattelu. [viitattu 5.3.2017]  
Saatavissa: <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

# LIITTEET

## Liite 1. Tutkimuslupa

HOLLOLAN KUNTA  
Varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö


PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA  
17.2.2017

Luokka 121  
§ 1

### Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

<b>Asiaselostus</b>	<p>Sosionomiopiskelijät Riikka Kuosa ja Nelli-Maaria Mäkelä Lahden ammattikorkeakoulusta ovat jättäneet tutkimuslupahakemuksen opinnäytetyöhön.</p> <p>Opinnäytetyö: Uuden kasvaunkansion mallin kehittäminen Hiekkalinnan päiväkodille</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä näkyväksi varhaiskasvatuksen pedagoginen dokumentointi. tavoitteena on kehittää kasvunkansiota, ottaen huomioon perheiden toiveet kansion suunnittelussa.</p> <p>Menetelmät ja kohde: tutkimus tehdään kyselylomakkeen ja haastattelujen kautta Hiekkalinnan päiväkodin isojen alueen lapsille ja vanhemmille.</p> <p>Tutkimuksen toteutusaika on helmikuu 2017. Tutkimuksen arvioitu valmistusaika huhtikuu 2017.</p>
<b>Päätös</b>	<p>Myönnän sosionomiopiskelijoille Riikka Kuosalle ja Nelli-Maaria Mäkelälle tutkimusluvan opinnäytetyötä varten Hollolan kunnan Hiekkalinnan päiväkotiin.</p>

Varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö

  
Satu Kilpinen

<b>Päätösvaltuus</b>	Sivistystoimialan johtosääntö
<b>Täytäntöönpano</b>	Riikka Kuosa Nelli-Maaria Mäkelä varhaiskasvatuksen lähiesimies Kaisa Lehti
<b>Muutoksenhakuosoitus</b>	Hollolan sivistyslautakunta

## Liite 2. Kyselylomake vanhemmille

### KYSELY KASVUNKANSIOISTA

Moikka!

Olemme Lahden ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä perheiden toiveista suhteessa Hiekkalinnan kasvunkansioihin. Haluaisimme kuulla teidän mielipiteenne lasten kasvunkansioista! Tämän kyselyn pohjalta päiväkotit voi kehittää kansioita vastaamaan paremmin perheen toiveisiin. Kyselyn tuloksia hyödynnämme opinnäytetyössämme. Kyselyyn voi vastata nimettömänä. Kiitos vastauksestasi!

T: Riikka Kuosa ja Nelli-Maaria Mäkelä

**HUOM!** Mikäli sinä ja lapsesi voisitte osallistua ryhmähaastatteluun, jossa voimme tarkemmin keskustella kasvunkansioista, laita nimesi tähän kyselyyn.

Nimi: \_\_\_\_\_

Ympyröi jokaisen kysymyksen oikealta puolelta yksi numero, joka vastaa parhaiten näkemystäsi.  
Käytä taulukon ylärivillä olevaa asteikkoa.

Kysymys	Oma näkemykseni				
	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei mielipidettä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Haluan että kasvunkansio on helposti säilytettävissä muodossa	1	2	3	4	5
2. Haluaisin päästä tarkastelemaan kasvunkansiota useamminkin	1	2	3	4	5
3. Olisin kiinnostunut sähköisen kasvunkansion mahdollisuudesta	1	2	3	4	5
4. Haluan että lapsen oma ääni tulee esille kasvunkansiossa	1	2	3	4	5
5. Haluan osallistua kasvunkansion toteuttamiseen (esim. kotona täytettävät sivut lapsen kesälomasta)	1	2	3	4	5
6. Henkilökunnan kuvaukset lapseni kehityksestä ovat tärkeitä	1	2	3	4	5
7. Haluan nähdä valokuvia päiväkodin arjesta	1	2	3	4	5
8. Haluan nähdä videokuvaa päiväkodin arjesta	1	2	3	4	5
9. Kuukausitiedotteet ovat tärkeä osa kasvunkansiota	1	2	3	4	5
10. Haluan kasvunkansion sisältävän lapseni tuotoksia (esim. askartelut, piirustukset, sadut)	1	2	3	4	5

Onko vielä jotain muuta, mitä toivoisit kasvunkansion sisältävän?

Muuta kasvunkansioon liittyvää palautetta/kehitettävää:

## Liite 3. Teemahaastattelun kysymysrunko

### Teemahaastattelun runko

#### Säilytettävyyys

- Onko kasvunkansion nykyinen muoto toimiva?
- Onko ehdotuksia muunlaiseen tapaan säilyttää?

#### Kansion tarkastelumahdollisuus

- Kaipaisitteko päiväkodilta ideoita siihen, miten tutkia kasvunkansiota yhdessä lapsen kanssa? -lapset muistais paremmin, voisi olla useammin

#### Digitaalisuus

- Mitä tulee mieleen digitaalisesta kasvunkansiosta?
- Millaisia tunteita ja ajatuksia kasvunkansion digitaalisuus herättää?
- Lisäisikö tulostusmahdollisuus digitaalisen kasvunkansion arvoa / miellekkyyttä?
- Näetkö että digitaalinen kasvunkansio helpottaisi molempien vanhempien mahdollisuutta nähdä lapsen päiväkotiarkea?

#### Lapsen ääni

- Lapsen persoonallisuuden ja yksilöllisyyden tuominen esille
- Kertomukset, kuvaukset, sadutus, kyselyt

#### Vanhempien osallistuminen toteuttamiseen

- Mistä asioista / tapahtumista haluaisitte olla täyttämässä kasvunkansiota?
- Helpottaisivatko valmiit sivupohjat kasvunkansion toteuttamiseen osallistumista?
- Toisiko kasvunkansion toteuttaminen yhdessä lapsen kanssa lisää iloa ja merkityksellisyyttä kasvunkansiolle?
- Jos kansio olisi useammin saatavilla, olisiko toteuttamiseen helpompaa / mielekkäämpää osallistua?

#### Henkilökunnan kuvaukset

- Haluatteko lukea / nähdä henkilökunnan kuvauksia lapsen kasvusta ja kehityksestä? (perustuu havainnointiin & pedagogiseen dokumentointiin -> halutaan saada nämä palvelemaan perheitä)
- Leikin kuvaukset, päivän kuvaukset...

#### Valokuvat

- Millaiset kuvat ovat mielekkäitä katsella? Millaisista tilanteista haluaisit nähdä kuvia?
- Haluaisitko nähdä lapsen ottamia kuvia omasta päivästään?
- Haluaisitko että lapsi osallistuu kuvatekstien laatimiseen?

#### Videot

- Millaisista hetkistä haluaisitte nähdä videota?
- 

#### Kuukausitiedotteet

- Mikä tarpeellista?

- Miten eri tavalla voisi toteuttaa?
- Voiko jättää pois, jos toiminta tulee muuten kuvien tms. kautta esille?

#### Tuotokset

Avoimista kysymyksistä nousseita teemoja:

#### Lasten haastattelut

- Millaisia haastattelut voisivat olla, mitä kysellään?
- Millaisessa muodossa haastatteluja kannattaisi tehdä (video, äänitys, paperi)?
- 

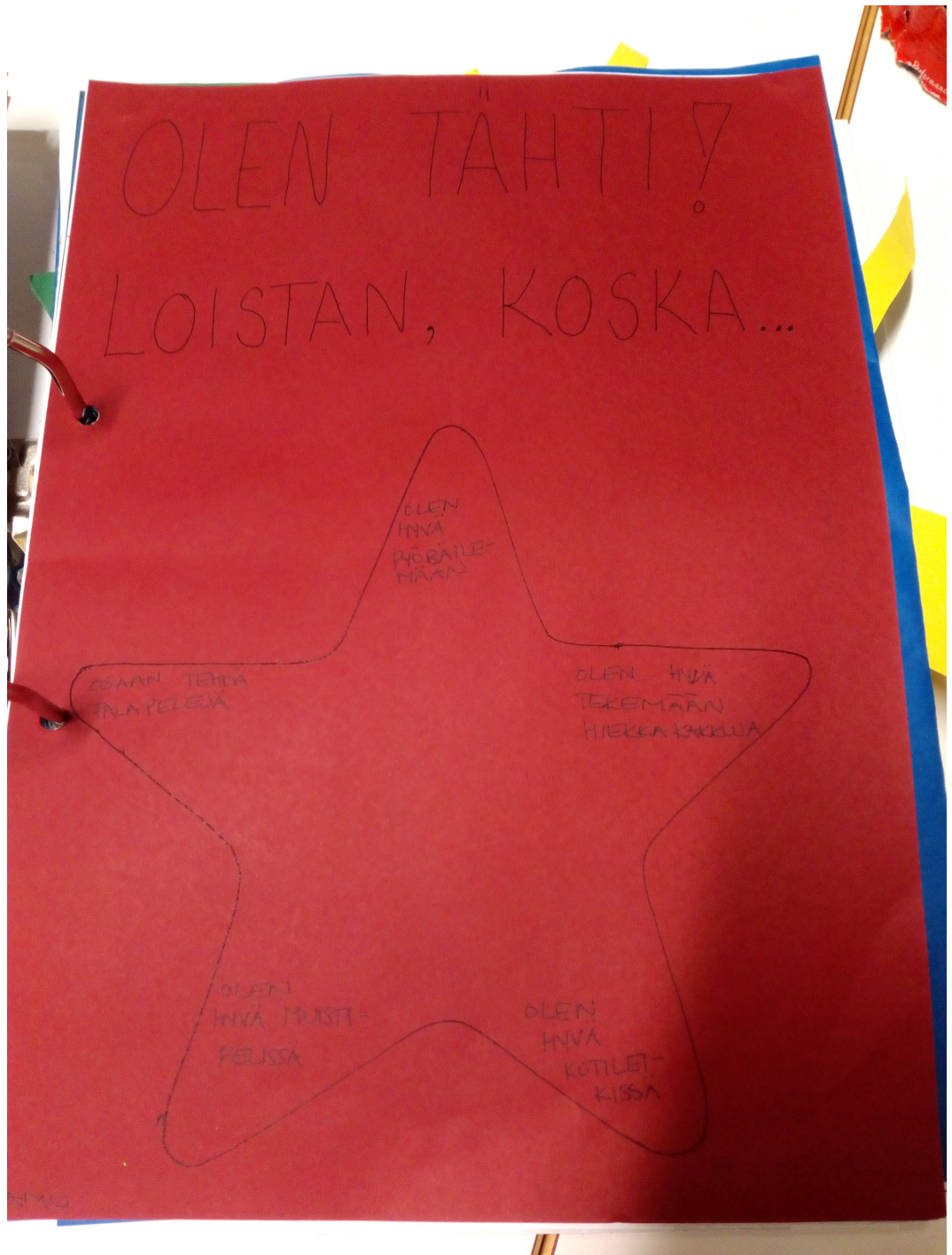
#### Päivän kuvaus

Lasten kanssa:

- Selataan kasvunkansiota, josta saa valita viisi omaa suosikkiaan
- Papunetin kuvien kautta tarkastellaan, mikä on lapselle tärkeää (tärkeysjärjestys)



Liite 4. Lapsen tärkeä työ



Liite 5. Lapselle tärkeä sisältö Papunetin kuvin

